

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir

İÇİŞLERİ BAKANLIğI
MAHALLİ İDARELER GENEL MüDüRLüğü

**SIğINMAEVİ VE DANIŞMA
MERKEZİ ÇALIŞANLARI İÇİN**

**MAğDURLARLA İLETİŞİM,
DANIŞMANLIK VE KRİZ
YÖNETİM REHBERİ**

www.siginmaevleri.net

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
MAHALLİ İDARELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SİĞINMAEVİ VE DANIŞMA MERKEZİ
ÇALIŞANLARI İÇİN

**MAĞDURLARLA İLETİŞİM,
DANIŞMANLIK VE KRİZ
YÖNETİMİ REHBERİ**

Hazırlayan / Derleyen: Sevim Aydın

Sığınmaevi ve Danışma Merkezi Çalışanları için Mağdurlarla İletişim, Danışmanlık ve Kriz Yönetimi Rehberi İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun teknik, Avrupa Birliği'nin mali destekleriyle yürütölen Kadın Sığınmaevleri Projesi kapsamında hazırlanmıştır.

İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
ISBN 978-605-363-736-3
Genel Yayın No: 672
ARALIK 2010

Bu kitabın basım, yayın, çoğaltım ve dağıtım hakkı İçişleri Bakanlığı'na aittir.
Bu yayın Avrupa Birliği desteği ile oluşturulmuştur. Yayının içeriği hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Katkıda bulunanlar:
Prof. Dr. F. Dilek Gözütok
Dr. İlker Haktankaçmaz
Zeynep Başarankut Kan

ÖNSÖZ

Kadına yönelik şiddet, bir insan hakkı ihlalidir ve dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de ciddi bir toplumsal sorundur. Kadınların hayatına mal olan, sakat bırakan, aileleri parçalayan, toplumsal kaynakların israfına yol açan ve birçok toplumsal sorunun temelinde yatan aile içi şiddetin sona erdirilmesi için ülkemizde son dönemde ciddi adımlar atılmaktadır.

2006 yılında yayınlanan “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” ile ilgili Başbakanlık Genelgesi’nin ardından Bakanlığımız tarafından “4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanması” ve “Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu” ile ilgili genelgeler yayınlanmış, ayrıca Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler” ve “Aile İçi Şiddet Mağdurlarının Korunmasına Yönelik Protokol” imzalanmıştır.

Bu çalışmalara ilave olarak İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından, 5393 sayılı Belediye Kanununun belediyeleri bu konuda görevli kılmasından hareketle Avrupa Birliği’nin mali Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun teknik desteği ile Mart 2008 tarihinde “Kadın Sığınmaevleri Projesi” başlatılmıştır. Proje kapsamında Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir ve Samsun illerinde tefrişatı ve her türlü donatımı dahil olmak üzere sığınmaevi inşası ve şiddet gören kadınlara hizmet veren tüm kurum ve kuruluşlarda eğitimler düzenlenmesi suretiyle toplumsal duyarlılığın artırılması çalışmaları yürütülmüştür.

Kadın Sığınmaevleri Projesi bir model projedir. Proje boyunca oluşan bilgi ve deneyim, yerel kurumların ve yerli ve yabancı uzman kuruluşların da dâhil olduğu çok taraflı katkılar neticesinde kadın sığınmaevlerinde ve danışma merkezlerinde çalışan uzmanlara yol gösterecek rehberlere dönüştürülmüştür.

İletişim, danışmanlık ve kriz yönetimi konusunda temel bilgiler içeren bu rehberin şiddet mağduru kadın ve çocuklarla birebir çalışan uzmanlar için değerli bir kaynak olacağına inanıyor, bu alanda çalışan herkese başarılar diliyorum.

Yavuz Selim KÖŞGER
Mahalli İdareler Genel Müdürü
ARALIK 2010

SUNUŞ

Kadın sığınmaevleri, aile içi şiddete uğramış kadın ve çocuklara istismar edilme korkusundan uzak yaşayabilecekleri güvenli bir barınak sağlar, kadın sığınmaevlerine özel hizmetler ve güvenlik önlemleri sunar.

İstismara uğramış kadınlarla çalışmanın başlıca ilkesi kadın haklarının savunulması, kadınların bağımsız ve saygın bir hayat sürdürebilmeleri için güçlendirilmeleri konusunda kuvvetli bir taahhüttür.

Kadın sığınmaevleri ve kadın danışma merkezlerinde çalışan danışmanların, kendilerine başvurmuş kadınlara kaliteli bir hizmet sunabilmeleri için birçok şartın bir araya gelmesi gerekmektedir. Bunlardan en önemlisi danışmanın, sığınmaevi veya danışma merkezine başvuran şiddet mağduru kadının durumunu doğru algılaması ve kadınla doğru iletişime geçmesidir. Şiddet görmüş ve onun tüm izlerini taşıyan kadına kaybettiği kimliğini yeniden yapılandırması, düşünmesi, hissetmesi ve dile dökebilmesi, kendi öz kaynaklarının farkına varıp, asıl ailesi veya önceki ilişkilerinde yaşadığı şiddetin kalıntılarından kurtulması uzun ve dikkatle yönetilmesi gereken bir süreçtir.

İşte bu kitap aile içi şiddete uğramış kadın ve çocuklara danışmanlık hizmeti sunan kadın sığınmaevleri ve danışma merkezleri çalışanlarına mağdurlar ile çalışma ilkeleri, iletişim teknikleri ve krize müdahale yöntemleri konularında rehber olması amacı ile hazırlanmıştır.

Kadın Sığınmaevleri Projesi
ARALIK 2010

İÇİNDEKİLER

1.BÖLÜM: ŞİDDETTİN ETKİLERİ.....	7
1.1 Saldırganla Özdeşleşme (Stockholm Sendromu).....	9
1.2 Şiddet İçeren İlişkiyi Bitirememe	10
2.BÖLÜM: ŞİDDET MAĞDURLARINA DANIŞMANLIK	11
2.1 Danışmanlık Çalışmalarında Uyulması Gereken İlkeler	12
2.2 Danışmanlık Süreci.....	13
2.2.1 Adım adım danışmanlık	14
2.2.1.1 Danışma görüşmelerinde göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalar	15
2.2.1.2 Bir danışmanın asla yapmaması gerekenler.....	16
2.3 Danışmanlık Türleri	16
2.3.1 Bireysel danışmanlık ve güçlenme	16
2.3.2 Şiddet mağduru kadınlarla grup çalışması.....	17
2.3.3 Psikolojik destek.....	17
2.3.3.1 Çelişki/Ayrılık isteği.....	18
2.3.3.2 Şiddet gösteren kişi ile ilgili değerlendirmeler	19
2.3.3.3 Korkularını ifade etmesini sağlama.....	20
2.3.3.4 Suçluluk duygusunu yenme	21
2.3.4 Görüşmelerinde mağdurun duygularıyla başa çıkabilmesi konusunda	22
2.3.4.1 Hayat ve aile öyküsünü dinleme	22
2.3.4.2 Öz kaynaklarını ortaya çıkarabilmesini sağlama	23
2.3.4.3 Kendine verdiği değeri artırma.....	24
2.3.4.4 Sınırlarını belirleyebilmesini sağlama.....	24
2.3.4.5 Satır aralarını okuyabilmesini sağlamak	24
2.3.4.6 Görselleştirme yöntemini kullanma	25
2.3.4.7 Risk analizi yapma.....	26
3.BÖLÜM: KRİZ YÖNETİMİ.....	29
3.1 Krizin Tanımı	30
3.2 Krizin Karakteristik Özellikleri.....	30
3.3 Travmatik Krizler ve Aşamaları	30

3.4 Değişim Krizleri ve Aşamaları.....	31
3.5 Krize Müdahale.....	32
3.5.1 Krize müdahale ilkeleri	32
3.5.2 Kendini iyileştirme gücünü ortaya çıkarmak	33
4.BÖLÜM: ŞİDDET MAĞDURU ÇOCUKLAR	35
4.1 Çocuğun Mutluluğu ve Rahatı Kavramı	36
4.2 Sığınmaevlerinde Çocukların Durumu	37
4.3 Çocuklara Yönelik Çalışmalar	39
KAYNAKÇA.....	41

1.Bölüm

ŞİDDETİN ETKİLERİ

- 1.1 Saldırğanla Özdeşleşme (Stockholm Sendromu)
- 1.2 Şiddet İçeren İlişkiyi Bitirmeme

ŞİDDETTİN ETKİLERİ

Şiddet travmatik bir deneyimdir ve verdiği zararlar hiçbir zaman yalnızca fiziksel yaralanmalar değildir. Şiddet davranışının amacı, kurbanın kendine olan güvenini yok etmek ve direncini kırmaktır. Şiddete uğramanın sonuçlarından biri kurbanın sürekli şiddete uğrama korkusu içerisinde yaşamasıdır. Tehditler ve bir önceki şiddet deneyiminin anısı, kadının istismarcının isteklerini karşılama için yeterlidir. “Şiddet evrensel bir terör yöntemi olduğu halde, şiddet uygulayan şiddeti nadiren, son çare olarak kullanabilir. Kurbanı sürekli korku içinde tutmak için sık sık şiddet uygulamak gerekmez. Ölüm ya da ciddi zarar görme tehdidi, gerçek şiddete başvurmadan çok daha sık kullanılır, Başkalarına yönelik tehditler çoğu zaman kurbanın kendisine yönelik tehditler kadar etkilidir. Örneğin, fiziksel şiddete uğramış kadınlar sıklıkla istismarcının, eğer kaçırmaya kalkarlarsa, çocuklarını, ebeveynlerini ya da sığındıkları arkadaşlarını öldürmekle tehdit ettiğini belirtirler”. (Herman, 1992)

Amerikalı psikiyatr Judith Herman kadınlara yönelik şiddet türlerini işkencede kullanılan tekniklerle karşılaştırır (1992). Eşleri tarafından şiddet uygulanan pek çok kadın, dış dünyadan soyutlanma hakaret ve aşağılama, tehditler ve gözdağı ya da aşağılayıcı veya fuzuli hareketlere zorlanma gibi psikolojik istismarın çeşitli biçimleriyle karşılaştığını ifade eder.

Şiddette uğrayan kadınlar çoğu kez kendi evlerinde tutsaktır. Şiddeti uygulayan, kadının tüm hareketlerini denetler ve bağımsız bir hayat sürmesine engel olur. Bu örnekte olduğu gibi, hapisane duvarları çoğunlukla dışarıdan görülmez. “Politik tutsaklık genellikle anlaşılırken, kadın ve çocukların eviçi tutsaklığı çoğunlukla fark edilmez. Eviçi tutsaklıkta, kaçışı önleyecek fiziksel engeller azdır. Çoğu evde en çok şiddet kullanılanlarda bile, pencerelerde parmaklıklar, bahçede dikenli tellerden çitler yoktur. Kadınlar ve çocuklar çoğunlukla zincire vurulmamıştır; ne var ki aslında bu tahmin edileceğinden saha sık olur. Kaçışın önündeki engeller genellikle görünmezdir. Bununla birlikte çok güçlüdür. Bağımlı konumları çocukları tutsak kılar. Kadınlar ise ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki tahakkümün yanı sıra, fiziksel güçle de tutsak kılınır”. (Herman, 1992)

Yukarıda anlatılan nedenlerle şiddete uğrayan kadınlar saldırganla özdeşleşme eğilimi gösterirler. Şiddet yaşamış kadınların içinde buldukları ruh halini daha iyi anlayarak onlara en uygun danışma hizmetini sunabilmek için Stockholm Sendromu olarak da adlandırılan kurbanın saldırganla özdeşleşme durumuna göz atmak gerekir.

1.1 Saldırganla Özdeşleşme (Stockholm Sendromu)

Sürekli şiddet yaşamının bir sonucu olarak kurbanlar saldırganla özdeşleşmeye ve bir hayatta kalma stratejisi olarak onun için hareket etmeye başlayabilir. Kurbanın iradesinin saldırganı tabi olması gönüllü bir karar değil, şiddetin doğrudan sonucudur. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004) “Şiddet uygulayanın ilk hedefi kurbanı köleleştirmektir ve bu amaca kurbanın hayatının her alanında despotça bir denetim kurarak ulaşır. Ancak salt boyun eğme onu nadiren tatmin eder; suçlarını haklı göstermenin psikolojik ihtiyacı içindedir ve bunun için kurbanın onayına ihtiyaç duyar. Bu yüzden durmaksızın kurbanından saygı minnet ve hatta sevgi göstermesini talep eder. Saldırganın nihai hedefi gönüllü bir kurban yaratmak gibi görünmektedir”. (Herman, 1992)

Tümüyle umutsuz bir durumda kalındığında ortaya çıkan saldırganla özdeşleşme durumunda ‘Stockholm Sendromu’ denir. (Bu olgu İsveç’in başkenti Stockholm’de bir rehin alma olayında gözlemlendiği için Stockholm Sendromu olarak da adlandırılır). Bu sendromun ortaya çıkmasının temel nedeni, hayatta kalma içgüdüsüdür. Dış dünyadan tamamen soyutlanan kurban, ihtiyaçları için kendisine baskı yapan kişiye bağımlı olduğunu hisseder. Saldırganın yaptığı küçük iyilikler kurbanın gözünde büyür, zamanla kurban kendisini saldırganın yerine koyup olayları onun gözünden görmeye, yaptıklarına hak vermeye başlar. Kurban tarafından baskıcının şiddet eğiliminin tamamen göz ardı edilmesi sonucunda, içinde bulunulan tehlike de reddedilir. Kurban tek olumlu ilişkisinin şiddet gösteren ile kendi arasında olan olduğunu düşündüğü için bu ilişkiyi de kaybetmek istemez ve dolayısıyla saldırgandan ayrılması gittikçe zorlaşır.

Her insan aşağıdaki dört koşulun var olması halinde, Stockholm Sendromuna yani saldırganla özdeşleşmeye yatkındır.

- Hayatı tehlikededir
- Dış dünyadan soyutlanmıştır
- Bulunduğu ortamdan kaçamaz (ya da kaçamayacağına kanaat getirmiştir)
- Saldırgan ona ara sıra arkadaşça davranır

Psikologlar Graham ve Rawlings (1998) bu koşulların genellikle aile içi şiddet olaylarında ortaya çıktığını ve kurbanların saldırganla özdeşleşme gösterebileceklerini belirtirler. Bu durumlarda şiddete uğramış kadın, saldırganı kışkırtacak veya öfkeli edilecek herhangi bir şey yapmaktan çok korkar. Onun takdirini kazanmaya çalışır ve onun tarafınaymış gibi davranır. Örneğin, kadın şiddet neticesinde yaralanmalarının gerçek sebebini reddederek saldırganı korumaya çalışabilir.

Stockholm Sendromunun görüldüğü belli başlı gruplar şunlardır:

- Rehineler, esirler
- Cinsel tacize uğrayan çocuklar
- Pazarlanan hayat kadınları
- Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar

1.2 Şiddet İçeren İlişkiyi Bitirememe

Kurbanla şiddet uygulayan kişi arasındaki yakın ilişki, kadının erkeğe yoğun ekonomik ya da toplumsal bağımlılığı, kadının kendini savunmasını çok zorlaştırır. Aileden birini suçlamak hala ayıplanan bir davranış olduğundan ve yukarıda belirtilen nedenlerden ötürü, kadınlar şiddetten açıkça bahsetme ve yardım isteme konusunda çekimserdir. Mağdur kadınların dışarıdan yardım arama ve/veya şiddet uygulayan kocalarını terk etme kararlarını yeniden gözden geçirmeleri ile ilgili olarak toplumsal ve kültürel unsurların önemli rolü vardır. (Mahoney, 1994; McWilliams ve McKiernan, 1993; Dobash ve Dobash, 1998; Kirkwodd, 1993; Chatzifotiou, 2004)

Ataerkil toplumlarda geleneksel değerler bir kadının en önemli rolünü, hatta yaşama nedenini iyi bir eş ve iyi bir anne olabilmek diye belirlemiştir. Bu toplumlarda kadınların rollerini tam anlamıyla yerine getirebilmenin ancak evlenmekle mümkün olduğu varsayılır (Boabaid, 2002). Bekleneceği gibi, aile uyumunu ve huzurunu koruma yükü kadının omuzlarına yüklenir ve dolayısıyla evliliğin bozulması kadının hatası olarak kabul edilir. Kadının yaşadığı şiddet karşısında sessiz kalmasında, bu şiddete katlanmasında ve uzun süre yardım aramamasında bu “adanmışlığın” önemli bir rol oynamaktadır. (Strube, Barbour, 1983)

Evliliklerin her ne pahasına olursa olsun ailenin devamı uğruna sürdürülmesi gerektiği ve boşanan kadının damgalanacağı gibi kökleşmiş değerler, biten bir evlilikte suçlanacak kişinin “kadın” olduğu fikrini pekiştirir. Tüm bu önyargılar, arkadaşlar, akrabalar ve bazen de kurumlar tarafından güçlendirilir. Bu önyargılar şiddete uğrayan bir kadını dışarıdan yardım aramaktan ve şiddet içeren bir ilişkiyi bitirmekten caydıran önemli unsurlardır. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

2.Bölüm

ŞİDDET MAĞDURLARINA DANIŞMANLIK

- 2.1 Danışmanlık Çalışmalarında Uyulması Gereken İlkeler
- 2.2 Danışmanlık Süreci
 - 2.2.1 Adım adım danışmanlık
 - 2.2.2 Danışma görüşmelerinde göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalar
 - 2.2.3 Bir danışmanın asla yapmaması gerekenler
- 2.3 Danışmanlık Türleri
 - 2.3.1 Bireysel danışmanlık ve güçlenme
 - 2.3.2 Şiddet mağduru kadınlarla grup çalışması
 - 2.3.3 Psikolojik destek
 - 2.3.4 Görüşmelerinde mağdurun duygularıyla başa çıkabilmesi konusunda yapılabilecek çalışmalar

ŞİDDET MAĞDURLARINA DANIŞMANLIK

2.1 Danışmanlık Çalışmalarında Uyulması Gereken İlkeler

Kadın sığınmaevleri ve kadın danışma merkezlerinde profesyonellik ve hizmet kalitesi için ilkelerin tamamen uygulanması bir ön koşuldur. Kadın sığınmaevleri ve danışma merkezlerinde sunulan danışmanlık hizmetleri aşağıdaki çalışma ilkelerine uygun olarak verilmelidir.

Kadınlardan kadınlara destek

İstismara uğramış kadınlar eşlerinin şiddetine boyun eğmiş olmaktan acı duyarlar. Onun için bu konuda uzmanlaşmış bir kadın danışmandan yardım almak onlar için önemlidir. Şiddet kurbanı kadınlar, aynı zamanda kendi becerilerine ve güçlerine olan inançlarını kaybetmiş olmaktan da acı duyarlar. Sığınak, kadınların faal ve yönünü kendilerinin belirleyeceği bir hayat sürme yeteneklerini geliştirebilecekleri bir model sağlar. Bu sığınanın yapısına da yansır, kadınlar aynı zamanda eve ait sorumlulukları da üstlenirler. Bu da kadınların basmakalıp toplumsal cinsiyet rollerini yeniden düşünmelerine ve onların üstesinden gelmelerine yardımcı olur. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

Tarafılık

Şiddete karşı hareket etmek, kadınlara yönelik şiddetin tüm biçimlerini açıkça kınamak anlamına gelir çünkü şiddetin hiç bir mazereti olamaz. Olanlar konusunda tarafsız olmaya çalışmak, şiddete hoşgörü tuzağını içerir. Sığınağa gelen kadınlar yaşadıkları şiddeti kanıtlamak zorunda değildir. Onların söylediklerine inanmak ve önyargısız davranmak önemlidir. Mağdurların yanlarında olacak ve onları destekleyecek yandaşlara ihtiyaçları vardır. Kadınların tarafında olma ve onlarla dayanışma esastır. Şiddetin sorumlusu her zaman şiddeti uygulayandır. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

Bağımsızlık

Kadın sığınmaevleri ve kadın danışma merkezleri çalışanları sundukları danışmanlık hizmetiyle kadınların bağımsız olmalarına ve hür iradelerini kazanmalarına destek vermeyi amaçlar.

Gizlilik

Bir kadının haklarını ve benliğini koruyabilmesi için kendisiyle ilgili olarak hangi bilgileri açıklayacağı konusunda karar verebilmesi gereklidir. Bu nedenle danışmanların, kadının onayı olmaksızın üçüncü kişi ve kurumlara hiçbir bilgi aktarmaması önemlidir. Kadınların ve çocukların hayatı ve sağlığı tehlikede ise (intihar girişimleri, şiddet uygulayan eşten gelen ciddi tehlike ya da kadının kendi çocuklarına karşı şiddet kullanması vb) istisnalar

yapılmalıdır. Bunun yanında kadınların kimliklerini açıklamak zorunda kalmadan danışmanlık ve destek almaya hakları vardır. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

Kendi kaderini kendisi belirleme

Kadınların kendi hayatlarına ilişkin karar verme hakkına saygı göstermek önemlidir. Çoğunlukla akrabalar, arkadaşlar ve sosyal kurumlardaki uzmanlar kadına ne yapacağını anlatmaya çalışır. Bazıları şiddet uygulayanı terk etmesi gerektiğini, başkaları bir şans daha tanınmasını söyler. Ne yazık ki bu insanların, eğer kadın önerilerine uymazsa, hayal kırıklığına uğraması ve hatta sinirlenmesi sık rastlanan bir durumdur. Böyle öneriler kadının üzerinde daha fazla baskı yaratabilir ve ona hiç yardımcı olmaz. Kadına yalnızca onun karar verecek durumda olduğunu ve kararına saygı gösterileceğini aktarmak önemlidir. Kendi kaderini belirleme hakkı önemli bir ilkedir. Sığınmakta ne kadar kalmak istediği ve ayrılıp ayrılmak istemediği kadına bağlıdır. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

Ayrımcı olmayan destek

Kadın sığınmaevlerine ve kadın danışma merkezlerine başvuran bütün kadınlar milliyetlerine, maddi durumlarına, resmi belgelere veya şiddete uğradıklarına ilişkin delilleri olmasına bakılmaksızın yardım ve destek görebilirler.

2.2 Danışmanlık Süreci

Danışmanlık, kadın sığınmaevleri ve kadın danışma merkezlerinin en önemli hizmetlerinden biridir. Danışmanlık hizmeti nasıl örgütlenmiş olursa olsun, göz önünde tutulacak en önemli nokta, şiddete uğramış bir kadına profesyonel danışmanlık hizmeti ve kendisiyle çocuklarına verilebilecek tüm hizmetler hakkında bilgi sunulmasıdır. İlk görüşme sığınmaevli çalışanı ile şiddete uğrayan kadın arasında güven ilişkisi kurulmasını sağlar.

Görüşme sürecinde sığınmaevli çalışanı yardım isteyen kadını dikkatle dinlemeli ve onun ihtiyaçlarını belirlemelidir. Nasıl bir karar alırlarsa alsınlar kadınların yargılayıcı olmayan profesyonel destek almaya hakları vardır. Kadına kendisi ile ilgili bütün bilgilerin gizli tutulacağı açıklanır, isterse kimliğinin de gizli tutulabileceği sözü verilmelidir..

Görüşmeler sırasında şiddet uygulayan adamın ne kadar tehlikeli olduğunu değerlendirmek ve güvenlik planlaması yapmak önemlidir. Yardım arayan kadına hakları ve ne gibi imkanları olabileceği konusunda da bilgi verilmelidir. Bu bilgilerin bir kısmı yazılı da olabilir. Kadına kendi güvenliği için bilgiyi şiddet uygulayanla paylaşmaması salık verilebilir. Kadının destek için başvurabileceği kaynakları ve toplumsal ağı (aile, arkadaşlar, kamu hizmetleri ve benzeri) belirlemek de önemlidir. Her kadın için var olan kaynakları ayrıntılandıran kişisel bir plan yapılmalıdır.

Sığınmaevine gelmek kadın için başlangıçta sarsıcı bir deneyim olabilir. Bu nedenle kadına sığınmağa geldiği andan başlayarak yoğun yardım ve destek sağlamak önemlidir.

Öncelikle kadının ihtiyaç duyduğu her zaman ulaşabileceği belirli bir kimse olmalıdır. İdeal olan bu kişinin kadını sığınmaevine ilk kabul eden ya da ilk danışmanlığı veren sığınmaevli görevlisi olmasıdır. Bu, güven ilişkisi oluşmasında ve kadının kendini toparlamasında önemli bir unsurdur. Kadınlarla çocukların krizden dolayı yaşadıkları ve tamamen yeni bir çevrede, bir sürü yabancı yüzle tanışmanın yaratacağı gerilim hafife alınmamalıdır.

Bir kabul merkezine ya da sığınmaevine geldiğinde, öncelikle kadının ve çocuklarının ihtiyaçları ve ne derece risk altında oldukları değerlendirilmelidir. Kadınlara ve çocuklara sığınmakla ilgili en gerekli bilgiler verilmeli ve sığınaktaki hayatın ana hatları anlatılmalıdır.

Sığınmaevinde geçirilen zamanın ilk evresi, düşünme dönemidir. İlk evre yani düşünme dönemi; kadının sığınmaevi ve çalışanlarla tanıştığı ve geçirdiği travmayı atlatmaya başladığı, sığınmaevinde yaşamaya alıştığı, ihtiyaçlarını ve kaygılarını zihninden geçirdiği ve atacağı adımlar hakkında kararlar almaya başladığı evredir. Bu evre saatler, günler hatta haftalarca sürebilir. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

Kadın bu evrede sığınmaevinde mi, başka bir yerde mi kalacağına, eşinden geçici mi yoksa tamamen mi ayrılacağına karar vermek zorundadır. Danışmanın kadına açıkça ve tekrar tekrar, kararın ona ait olduğunu; eşiyile birlikte kalmaya da, eşinden ayrılmaya da hakkı olduğunu iletmesi önemlidir. Kadının sığınmaevine başvurduktan sonra eve gitmiş olsa bile tekrar sığınmaevine geri dönebileceğini bilmesi çok önemlidir. Eğer kadın eşine dönmeye karar verirse kadının güvenliğini nasıl sağlayacağı, kendini ve çocuklarını nasıl koruyacağı, nasıl ve nereden destek alacağı konusunda tartışmak ve birlikte bir strateji geliştirmek gereklidir.

Bazı kadınlar şiddet kullanan erkeklerin değişip değişmediğini, kendi eşlerinin değişmesinin mümkün olup olmadığını sorarlar. Bu konuda ne gibi olanaklar olduğunu gözden geçirmek gerekir. Bazı ülkelerde şiddet uygulayan erkekler için özel programlar vardır. Bu durumda kadın geri dönmek için eşinin böyle bir programa katılması şartını öne sürebilir. Şiddet kullanan erkekleri böyle bir programa göndermek, ancak bu program, mağdurların güvenliğini en önemli öncelik sayıyorsa ve kadınlara hizmet veren kurumlarla yakın ilişki içinde çalışıyorsa önerilir.

Kısaca özetlemek gerekirse şiddete uğrayan kadınlar kadın sığınmaevleri veya danışma merkezlerine başvurduklarında danışmanlık hizmeti alırlar. İçinde buldukları zor durumdan çıkmaları için almaları gereken kararları ancak yeterli bilgiye ulaştıklarında alabilirler. Hukuksal konularda ve sağlıkla ilgili problemlerde bilgilendirmeler, mali konularda, iş ve eğitim konusunda destek ve kaynak arayışı, güvenlik planlaması ve çocuklarla ilgili problemlerin çözüm arayışında etkin destek, sığınmaevleri ve danışma merkezlerinin sunduğu danışmanlık hizmetinin kapsamına girerler.

2.2.1 Adım adım danışmanlık

Birinci adım (İlk karşılaşma)

- Güvenilir ve rahat bir görüşme ortamı yaratın. Kadını sorununu anlatması için yüreklendirin. Konuya odaklanın ve görüşmenin önemini bilincinde olun.
- Konuşurken kadına dönün (yönelin) ve ilginizi gösterin. Göz bağıntısı kurun ama bakışlarınızı rahatsız edecek biçimde kadına odaklamayın. Rahat bir şekilde oturun ama geriye çok yaslanmayın.
- Kadının konuşması sırasında duruşu, jestleri, bakışları ve sesi ile ilgili olarak dikkatinizi çeken şey nedir? Bunlar sözleri ve anlattıkları ile uyumlu mu dikkat edin.
- Kendi tepkilerinizin farkında olun. Ne hissediyorsunuz? Kendiniz de direnç, kızgınlık, ümitsizlik hissediyor musunuz? Bu duygular sizce nereden kaynaklanıyor?

İkinci adım (Olay + Kadınla ilişki kurma)

- Kadını duygularını göstermesi için yüreklendirin. Sorularınız açık ve yalın olsun. İç sesinizi duyun ve onu ciddiye alın. Dinleyin ve ne anladıysanız kısaca tekrarlayın. Onu anladığınızdan emin olun. Ona kendi sözlerini duyması, düzeltmesi ve değiştirmesi için imkân verin. Kendi yaşadıklarınızla ilgili sorularınıza karşı durun.
- Saygı gösterin, etkin dinleyin. Anlattıkları karşısında şaşkınlık ve dehşet ifadeleri göstermeyin. Reddedici veya yargılayıcı tavırlardan kaçının.

Üçüncü adım (Problemi anlama)

- Projeksiyonunuz ve kısa özetlemeleriniz kadının kendi sorularını formüle etmesini sağlamalıdır. Benim için en önemli şey/amaç nedir? Bu amaç için ne yapmak istiyorum. Bu amaç için ne yapabilirim?
- Acele öneriler vermekten veya acele belirlemeler yapmaktan sakının.
- Durumu tüm açıklığı ile kavrama sürecini sürdürün.
- Amacınız kadına problemlerini çözmek için ihtiyacı olan şeyin kendi içinde olduğunu göstermektir.

Dördüncü adım (Karar alma)

- Birçok danışma görüşmesi 4. adıma kadar ulaşamayabilir. Birçok kadın sağladığınız bu destekleyici konuşma ortamından çok yararlanabilir. Buna karşın ilerleyebilmenin koşulları bulunamayabilir. Danışma görüşmesinin 3. adımını aşması durumunda konuyu tüm boyutları ile tartışıp her iki taraf tarafça anlaşıldığından emin olduktan sonra, danışman olarak dikkatlice süreci ileriye götürecek hamleleri yapın.
- Birlikte bir strateji tespit edin ve tüm olasılıkların göz önünde bulundurulduğuna emin olun. Bu nokta verdiğiniz bilgiler ışığında nelerin mümkün olup nelerin olmayacağını belirlediği noktadır.

Beşinci adım (Sonuç)

- Planın ilk adımını hazırlayın. Başarı şansının yüksek olmasına dikkat edin. Alternatif çözümler de üretin. Planı gerçekleştirmeye ilgili olarak danışanın o ana kadar attığı her adımın altını çizip ve başarısını onaylayın.
- Mümkünse bir dahaki görüşme için tarih tespit edin.

2.2.1.1 Danışma görüşmelerinde göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalar

- Uygun bir danışman bulun, bu danışanın durumuna göre göçmen bir kadın, yaşlı bir kadın vb. olabilir.
- Görüşmeyi rahatsız edilmeden en azından gizliliği koruyarak sürdüreceğinize emin olun.
- Görüşmeyi yaptığınız kadına inanın ve onun da bunu bilmesini sağlayın.
- Bırakın danışanız istediği gibi konuşsun/anlatsın/ağlasın.
- Onu dinleyin ama ayrıntılara ulaşmak için sorularınızla sıkıştırmayın.
- Başlangıçta "açık sorular" yöneltin örneğin "ne oldu?" "sizin için ne yapabilirim?" gibi.
- Anlattığı hiçbir şeyi önemsizleştirmeyin, küçümsemeyin ama düşüncelerinizi belirtin.

- Onun, istismara uğramış tek kadın olmadığını bilmesini sağlayın.
- Kadının ne istediğini bulmaya çalışın. “Kadının durumu nedir?” (Örneğin; şiddete ilk defa mı uğramış yoksa kadın uzun bir süreden beri mi istismar ediliyor?)
- Kadın için karar almayın ve onu henüz emin olmadığı veya sonuçlarından korktuğu kararlara yöneltmeyin.
- Kadına değişik imkânlar ve çözüm önerileri sunun ama boş ümitler vermeyin.
- Kadının kararlarını yargılamayın/değerlendirmeyin.
- Eğer varsa yaralarını (küçümsemeden) söz konusu edin.
- Kadının ve çocuklarının güvende olduğundan emin olun ve birlikte acil durum planı hazırlayın.

2.2.1.2 Bir danışmanın asla yapmaması gerekenler

- Manipüle etmek
- Tartışma ve kavga konuşmaları
- Kesin ve şok etkisi yaratan teşhis koymak
- Dogmatik (tartışılmayan öğreti) ifadeler kullanmak
- Öznel yorumlarda bulunmak
- Genelleştirmek
- Önemsizleştirmek
- Değerlendirmek (ahlaki değerlendirmelerde bulunmak)
- Kulak vermemek (görüşme esnasında kendini kapamak)
- Rasyonalize etmek (duyguları hesaba katmadan gerçekçi yaklaşım)
- Projeksiyon (öznel yansıtma, özdeşleşme)
- Tek taraflı tanımlamak (mesafe ve kontrolü kaybetmek)
- Tespit etmek, tutturmak (kendini belli bir role sabitlemek)
- Soyutlaştırmak (tecrit etmek)
- Sınamak, sorguya çekmek (öğretmek, nutuk atmak)
- Konudan uzaklaşmak (konudan uzaklaşıp, köşede kalmış problemleri ele alma)
- Yönetme/yöneltme (fonksiyon değiştirme)

2.3 Danışmanlık Türleri

2.3.1 Bireysel danışmanlık ve güçlenme

Bireysel danışmanlık seansları sırasında kadının kayguları öğrenilir, ihtiyaçları değerlendirilir ve buna göre öncelikler belirlenir. Daha sonra danışmanlık ve destek için bir bireysel program yapılır. Uzmanın işi kadınla mümkün olan tüm seçenekleri tartışmak ve kadının amaçlarına ulaşmasına destek olmaktır. Kadınların kendi kararlarını verirken desteğe ihtiyaçları vardır. Güçlenmek, özsaygısını kazanmak ve geleceği hakkında bağımsız karar verebilmek için yardım alması gerekir. Bu süreçte kadına seçme gücü ve hakkı olduğunu, kendi hayatıyla ilgili ne yapacağını belirleyebileceğini hissettirmek önemlidir. Kadının ne zaman isterse şiddet konusundaki deneyimleri hakkında konuşma, düşünme fırsatı olmalıdır. Şiddet kurbanı kadınların, istismar özellikle de cinsel istismar deneyimlerine ilişkin konuşacak güven ve cesareti toplayabilmeleri için bazen uzun bir zamana ihtiyaç duyabilecekleri akılda tutulmalıdır. Danışmanın desteğiyle şiddete uğrayan kadın saldırganın kendi üzerinde iktidar ve denetim kurmak için hangi stratejileri kullandığını anlamaya başlar. Bunu anlaması, kadının direnmek ve kendini korumak için yöntemler geliştirmesini mümkün kılar. Ayrıca sığınmaevinde çalışan danışmanlar resmi kurumlarla başa çıkmak zorunda kalan kadına uygulanabilir türden yardım sağlamalı;

polise, mahkemeye veya başka resmi kurumlara giderken ona eşlik etmelidir, yasal işlemler ve duruşmalar için hazırlanmasına yardımcı olmalıdırlar.

Kadınların toplumdaki rolü, toplumsal cinsiyet kalıpları, toplumsal cinsiyet eşitliği ve benzer konularda kadınla sohbet etmek ve onun bir kadın olarak kendi rolü hakkındaki farkındalığını artırmak da kadının bilinçlenmesi açısından önemlidir. Danışmanın amacının kadınları ve çocukları güçlendirmek olduğu akılda tutulurken bile “kadınla birlikte hareket etmek” yerine, “kadının yerine hareket etme” tehlikesi vardır. Bu tehlike yardım arayan kadın ile danışman arasındaki kaçınılmaz güç eşitsizliğinden kaynaklanır. Önemli olan, danışmanın kadının şiddet içeren ilişkisi hakkında sürekli akıl yürüterek kadının güçsüzleştirilmesine değil, kadınla birlikte hareket ederek kadının desteklendiğini hissetmesine hizmet etmesidir. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

2.3.2 Şiddet mağduru kadınlarla grup çalışması

Kadın sığınmaevleri çeşitli biçimlerde grup çalışmaları sunar. Grup çalışmaları da bireysel danışmanlığa değerli bir katkıdır, çünkü grup çalışması kadının, eşi tarafından istismara uğrayan tek kişinin kendisi olmadığını fark etmesini sağlar. Düşünme grupları ve özel temalı gruplar kadınların çeşitli konuları tartışması için ortam sağlar. Burada sadece şiddet konuları değil, kadınları ilgilendiren her konu tartışılabilir. Bireysel danışmanlığın yanı sıra bu gruplar sığınaktaki kadınların, kendi kendilerinin ve toplumsal çevrenin farkına varmalarına yardım eder. Hedef; kadınların özgüvenlerini yeniden kazanmalarının ve öteki kadınlarla etkileşimlerinin desteklenmesidir.

Grup çalışmalarının verimli olabilmesi için bir sığınmaevi çalışanı kolaylaştırıcılık yapar. Sığınakta yaşayan bir kadınla birlikte ortak kolaylaştırıcılık yapmak da iyi bir model olabilir. Bu gruplarda kadınların bireysel seslerine ve görüşlerine saygı gösterilmelidir.

2.3.3 Psikolojik destek

Danışma hizmetinin başka bir işlevi de vardır ki bu şiddete uğrayan kadınların travmatik deneyimlerini dile dökebilecekleri, duygu ve düşüncelerini çekinmeden anlatabilecekleri, yargılanmadan ve eleştirilmeden dinlendiklerine emin oldukları, pisko-sosyal destek alabilecekleri danışmanlık görüşmeleridir.

Bu bölümde daha iyi algılanabilmesi için aşağıda sıralanan konular birbirlerinden ayrılarak ele alınmıştır. Kuşkusuz bu konular uygulamada birbirlerini kapsarlar. Her danışman karşılaştığı her olayda özel farklılıkları olsa da bu temaların karışımını içeren problem alanlarını ele alır. Şiddete uğrayan kadın eşinden ayrılmak istese de istemese de, kadının yaşadığı şiddetin geçmişi çok eskiye dayansa da dayanmasa da, cinsel şiddet içerse de içermese de her olay özeldir ve ne şematik olarak değerlendirilebilir ne de şematik olarak çözülebilir. Bu nedenle burada verilen bilgiler “Reçete” olarak anlaşılmalı, aksine danışma görüşmelerinde yardımcı olabilecek genel bilgiler olarak algılanmalıdır.

Mağdurların yaygın olarak hissettikleri duygular arasında aşağıdakiler sayılabilir:

- Çelişki/Ayrılık isteği
- Şiddet gösteren kişi ile ilgili değerlendirmeler
- Korkular
- Suçluluk duygusu

Görüşmelerinde bu duygularla başa çıkılması konusunda yapılabilecek çalışmalar:

- Hayat ve aile öyküsünü dinleme
- Kendi başının çaresine bakabilme/başta çıkabilme konusunda yardım
- Öz kaynaklarını ortaya çıkarabilmesini sağlama
- Kendine verilen değeri artırma
- Sınırlarını belirleyebilmesini sağlama

2.3.3.1 Çelişki/Ayrılık isteği

Hala eşleri ile birlikte yaşayan şiddete uğramış kadınlar, son derece yüksek ikilem ve çelişki içeren duygusal bir durumdadırlar. Bu çelişki bir tarafta sevgi anlayış, acıma, ümit duyma ve duygusal bir bağ ile diğer tarafta yaralanmış ve kırılmış olmak, korku öfke ve saldırgan karşı olan nefret şeklinde kendini gösterir. Bu çelişki aynı zamanda saldırgandan ayrılma düşüncesiyle de doğrudan bağlantılıdır. Saldırgandan ayrılma düşüncesi bir yandan kurtuluşu çağrıştırırken diğer yandan büyük bir korkunun açığa çıkmasına sebep olur. Çünkü eşten ayrılma düşüncesi göreceli olsa da ilişki içindeki güven ve alışkanlıktan vazgeçmeyi, kendi sorumluluğunu taşımayı ve ağırlaşmış geçim kaygısı içine düşmeyi de beraberinde getirir.

Çoğunlukla danışma görüşmesine gelen kadınlar şiddet gösteren eşlerinden birçok kez ayrılmış ve tekrar ona geri dönmüşlerdir. Zira ayrılığa ilişkin alınmış ilk karar sonuçta eşten ayrılmaya götürmeyebilir. Ayrılık uzun ve acılı bir süreçtir. Birçok kadın ayrılık kararı almış olmalarına karşın eşe geri dönüşlerini büyük bir yenilgi olarak görürler. Bu durum onların umutsuzluğunu ve çaresizliğini artırdığı gibi özsaygılarının da kaybolmasına neden olabilir. Bu durumda önemli olan kararsız kalmış kadını karar verme baskısından, utanç duygusundan arındırmaya çalışmaktır.

Böyle durumlarda danışman şunları belirginleştirip, üstünde durmalıdır.

- Alınmış karardan geri dönmek, fikir değiştirmek ayıp değil, aksine çok anlaşılır bir davranıştır.
- Karar alma süreçleri nadiren değişmeden seyreder.
- Önemli kararların alınması için uzun zamana ihtiyaç vardır.
- Birçok mağdur kadın aynı süreçlerden geçer.

Bazı kadınlar kendi kendilerini kısa zamanda tekrar normalleşme ve duyguları konusunda açıklığa kavuşma açısından baskı altında tutarlar. Burada alınacak kararın aceleye gelmemesi konusunda onları uyarmak, eyleme geçme baskısını azaltır.

Şiddetin var olduğu ilişkisini sürdüren, eşinden ayrılamayan bir kadın, birkaç danışma görüşmesi sonucunda kendisinin değişeceğine inanabilir. Aslında kadın – danışmanın önlenemeyen ayrılık beklentisine – cevap verecek şekilde mantıklı ve tutarlı davranmayı arzu eder. Ancak bu durum kadının uğrayacağı yeni istismarları kendi başarısızlığı olarak algılamasına ve danışma görüşmelerinde bunlardan söz etmeye cesaret edememesine neden olabilir. Bundan dolayıdır ki, çare arayışında olan kadın için “kapıyı açık tutmak” yani kadına her zaman, hatta danışma süreci sona erdirildikten sonra bile, eşle olan yeni sürtüşme, çatışma veya eşin uygulayacağı şiddet davranışları nedeniyle her zaman ve yeniden danışmaya gelebileceğini hissettirmek çok önemlidir. Çevrelerindeki insanlar, arkadaşlar ve akrabalar kadına sıkça şiddet gösteren eşten ayrılmasını öğütlerler. Sosyal çevreden gelen bu baskının kadın üzerinde baskı yaratır ve tam da bu sebeple kadın bilmeden kendine ilişkiyi ve eşi kurtarma gibi bir görev edinir. Şiddet gösteren eşin

çevrelerindeki diğer insanlar tarafından reddedilmesi kadında eşe karşı daha güçlü bir acıma duygusu uyandırabilir.

Danışma görüşmelerinde kadınlar danışmanın da ayrılığı önermesini beklerler. Hatta ancak ayrılık kararı alıp bunu uygulamaya koydukları zaman danışma görüşmelerine devam edebileceklerini, bunun aksi durumda danışma görüşmelerinin kesileceğini sanırlar. Bu durumda danışmanlar açıkça ifade etmelidirler ki:

- Ayrılık kararı sadece kadının kendisinin alacağı bir karardır.
- Danışmanlar kadınların ilişkide kalma kararlarını kabul ederler ve kadınla birlikte ilişki içerisinde değişiklik yapabilmek için çözüm yolları aramada kadına destek olurlar.

Bunun dışında kadınlar danışmanın belli bir çözüm yolunu tercih edip etmediklerine dikkat ederler. Ayrılık veya ilişkiyi sürdürme kararına bir açıklık kazandırabilmek için danışana aşağıdaki soruları yöneltmek faydalı olabilir:

- İlişkiyi sürdürmeniz halinde sizi bekleyen olumlu ve olumsuz sonuçlar nelerdir?
- Ayrılmanız halinde sizi bekleyen olumlu ve olumsuz sonuçlar nelerdir?

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, ayrılıkla ve ilişkiyi devam ettirmeyle ilgili karar alma sürecinde etkili olan duyguları ortaya çıkartmak ve iyi tahlil edilmesini sağlamaktır. Örneğin:

- Ayrıldıktan sonra sosyal statü kaybetme korkusu
- Akrabalar ve arkadaşlar tarafından dışlanma ve yalnız kalma korkusu
- Ayrılık durumunda eşin daha da saldırganlaşmasından korkma
- Ayrılarak şiddetten korunabilmeyi ümit etme
- Ayrılıkla birlikte yeni yaşam biçimi seçenekleri kazanmayı ümit etme, eşin asla izin vermeyeceği şeyleri yapabilmeyi dileme (eğitim, meslek eğitimi, işe girme, seyahat etme, dışarı çıkma vb)
- Ayrılık durumunda “eş” olarak başarısız olma duygusuna kapılma
- Ayrılmama kararında eşin “sevilmeye değer” yönlerinin rolünün etkisi
- Çocukların bu karar üzerinde nasıl bir rol oynadığı

Kadının hangi kararları alacağı, hangi sonuçlara katlanmayı/yaşamayı göze alması ile ilgilidir. Bir ayrılığın sebepleri asla önemsizleştirilmemelidir. Aksine bu sonuçlar üzerinde durulmalı ve tahlil edilmelidir. Bir zamanlar sevilmiş eşin kaybindan sonra günlük hayatta birçok problemle karşılaşılacaktır. Özellikle çocuklar da varsa ayrılıkla birlikte ekonomik kayıp ve sosyal statü kaybı ilk karşılaşılan zorluklar olacaktır. Ayrıca genellikle şiddet gösteren eş yerine şiddetten korunmak için kadının çocuklarla birlikte yaşanılan evi terk etmesi sıkça rastlanılan bir durumdur. Günlük yaşamsal problemlerle (resmi dairelerdeki işler, ev, iş arama, taşınma) başa çıkmak, çözümler üretmek için somut destek gerektiren alanlarda da yanında olma ve aracılık gibi hizmetler kadın istediği durumlarda sunulmalıdır.

2.3.3.2 Şiddet gösteren kişi ile ilgili değerlendirmeler

Çelişkili ve ikilemli duygular ayrılığı o kadar güçleştirir ki, kadın şiddet gösteren eşin değerlendirilmesi konusunu danışma görüşmelerinin merkezi haline getirebilir. Şiddete uğramış kadın karmaşık ruh durumu yüzünden şiddet kullanan eşini tanımlamak için başkalarından sıklıkla net bir teşhis/tanımlama bekler. Bazı kadınlar danışmanın kendi yerlerine şiddet gösteren eşe adamakıllı bir ültimatoma vermesini hatta bazı cezalarla gözünü korkutmasını ümit ederler. Bazıları ise şiddet gösteren eşin “hasta” veya “anormal”

olduğuna ilişkin onay beklerler. Bu durumda danışmanlar sınırlarını belirterek ve netleştirerek ifade etmelidirler ki, danışma görüşmelerinde asıl sorun şiddete uğrayan kadının kendisi için, kendi yaşamı ve çocuklarının yaşamları için neler yapabileceğidir.

Böyle sınırlar koymak bir danışman için bazen zor olabilir. Çünkü şiddet eylemleri reddedilmeyi ve kınanmayı gerektirir. Ayrıca çare arayan kadının arayışları onda eşin nasıl biri olduğunu net bir şekilde tarif etme/ettirme ihtiyacı doğurur. Ancak çok normal ve insani bir tepki olarak görülebilen bu durum aslında tüm danışma sürecine zarar verebilir. Eğer kadın eşinin (danışman tarafından da) tüm olumlu hasletlerden uzak biri olarak düşünüldüğüne kanaat getirirse, bu yargı karşısında kendini baskı altında hissedecek ve (düşünce bazında da olsa) eşini savunmaya geçecek dolayısıyla kendisinin asıl ihtiyaçlarını unutacaktır. İşte tam da bu nedenle şiddet eylemleri reddedilip yargılansa da şiddet gösteren faili şahsi olarak yargılamak yukarıda açıklanan istenmeyen sonuçlara ve danışma görüşmesinin amacından sapmasına neden olabilir.

Bu çerçevede danışman görüşmesinde aşağıdakilere dikkat etmelidir:

- Şiddet açık ve net bir şekilde kınanmalı ve yargılanmalıdır.
- Öte yandan şiddet gösteren eşe karşı aşağılayıcı tavırlardan kaçınılmalıdır.

2.3.3.3 Korkularını ifade edebilmesini sağlama

Yapılan araştırmalarda belirlenen en yaygın durum, korkuların danışma görüşmelerinin merkezi teması olduğudur. Şiddete uğramış birçok kadın şiddet gösteren eşini çok güçlü, fiziksel ve psikolojik olarak her şeyi yapabilen, herkesi yenebilir görür. Ayrıca kendi düşüncelerini okuduğunu her türlü eylem ve planından haberi olabildiğini düşünür. Korkunun yarattığı güvensizlik giderek artan bir şekilde kadının kendine olan saygısını ve güvenini eksiltir.

Yaşamsal baskılar korkuyu üretir. Bu korku o kadar büyür ki ayırtırmak zorunda kalınır. Korkunun rahatsız edici, engelleyici, felç edici etkileri vardır; yani korku yaşamsal fonksiyonların çalışmasını engeller. Korku, şiddete uğrayan kadınların saldırgandan ayrılma gerekliliğinin önüne geçtiği zaman güvensizlikle bağlantılı olarak yeni korkuların üremesine sebep olur.

Danışman bu korkuların dile dökülmesini asla engellememelidir. Aksine bu duyguların varlığını kabul etmek ve olumlu olarak değerlendirmek çok daha anlamlı olacaktır. İlk bakışta danışmanın bu yaklaşımı kadın için bir zıtlık oluşturabilir. Ancak korku kavramının olumlu değerlendirilmesi ile yaşamsal fonksiyonların işlerliği sağlanacaktır. Korkudan yarar sağlamak için danışmanın çare arayan kadının korkularını itiraf etmekle ve şiddet ile yüzleşmekle güçlenebileceğini görmesini sağlaması gerekir. Korkunun olumlu olarak anlamlandırılması ile davranışsal değişikliklere başlanılabilir.

Danışma görüşmelerinde korku konu edildiğinde çare arayan kadının vücut dili de konuşmaya başlar; jest, mimik, duruş, hareket ve nefesle gizlenen korku üzerine bilgi sahibi olunabilir. Danışmanın vücut dilini de söz konusu etmesi, kadının duygularıyla ilgili algularının netleşmesine katkıda bulunur. Projeksiyon tekniğinin de yardımı ile danışman kadına dolaylı yolla da olsa gösterdiği ama belki ifade edemediği korkularını duyumsadığını belirtir ve adlandırır. Bu, kadına kendi duygularını fark etmesi olanağı verir.

Gerilimi azaltma ve gevşeme teknikleri ile ilgili uygulamalarda korkularla başa çıkmasında kadına yardımcı olması açısından önemlidir. Bu teknik, günlük stres durumlarında, eşle yaşanan çatışmalarda, hatta danışma görüşmelerinde travmatik deneyimlerin söz konusu edildiği anlarda, kadına etkisi yadsınamayacak şekilde yardımcı olur. Bundan dolayı kadını danışma görüşmelerine paralel olarak bu tip uygulamaları öğrenip deneyebileceği başka bir kuruma yönlendirmek anlamlı olabilir.

2.3.3.4 Suçluluk duygusunu yenme

Şiddet gören kadınlar, gördükleri şiddetten genelde kendilerini sorumlu tutarlar, hatta eşlerinin gösterdikleri şiddetin suçlusu olarak kendilerini görürler. Bir zaman sonra bu durum eşler arasında bir fail-kurban ilişkisine dönüşür ki bu da şiddet gösteren failin kurban tarafından affedilmesi anlamına gelir. Kadının kendi kendine zarar verme tavrı dışarıdan gözlemleyen biri için çok irkilticidir. Bu tavrın şiddet içeren ilişkiyi sürdürmeyle ilgili birçok nedeni olabilir. Bu nedenler suçu üstlenmenin ilişkiyi sürdürebilmek için nasıl bir işlevi olduğunu gösterecektir.

Normalde fail eşine gösterdiği şiddet eylemi öncesi ve sırasında ona küfür eder ve (kötü, pasaklı, histerik, soğuk, geri zekâlı gibi) hakaretler yağdırır. Fail için bu aşağılamaların kendi yaptığı eylemi haklı çıkarması gibi bir işlevi vardır. Eğer kadın bu aşağılamaları ve yargılamaları kabullenirse farkında olmadan bir döngüye girer ve kendini değiştirmeye çabalar, daha 'iyi' bir kadın olursa eşinin şiddet eylemlerini sona erdireceğini ve böylece ilişkiyi kurtarabileceğine kendini inandırır.

Suç üstüne almayla kadın eşinin şiddet eylemlerinin sebebini kendine gerekçelendirir ve bunları denetim altına alınabilir olarak görür. Bununla birlikte yanıltıcı bir duyguya kapılarak olayların üzerinde kontrolü olduğunu düşünür.

Bu algılama biçimi ile kadın şiddeti onu güçsüzleştiren ve etkisizleştiren bir olgu olarak değil de aksine onu etkinleştiren bir olgu olarak görür. Bu durum kadına eşinin şiddet eylemlerini ve kendi korkusunu daha rahat hazmedebilme olanağı verir.

Bir başka sebep de, kadının kendi kendini terbiye etme eğilimidir. Kadının kendi kendini terbiye etmeye çalışmasına bir neden de toplumsal olarak kadının ona şiddet gösteren eşine karşı nefret ve öfke duymasının hoş görülmemesidir. Kadın bilinçli olmadan yaşadığı duyumsama ile engelleyemediği öfke ve nefret duygularından dolayı bu cezayı hak ettiğini düşünür.

Suçluluk duygusu hala şiddet gösteren eşiyile yaşayan kadınlarda daha belirgindir. Buna karşılık şiddet gösteren eşlerinden ayrılan kadınlarda şiddet eylemlerinden eşlerini sorumlu görme yetileri gelişmiştir.

Kadınların suçluluk duygusu geliştirmeleri daha önce şiddete uğrayıp uğramadıkları örneğin çocukluklarında şiddet altında ızdırap çekip çekmediklerine de bağlıdır. Çocukluklarında karşılaştıkları suçlamalar ve aşağılamalar da kadınların daha sonraki ilişkilerinde suçluluk duygusu geliştirmesinde büyük rol oynar. Kadına eşi tarafından yönlendirilen suçlamaların sosyal çevre tarafından desteklenip desteklenmediği de kadının kendini suçlu hissetmesi konusunda önemli bir rol oynar.

2.3.4 Görüşmelerinde mağdurun duygularıyla başa çıkabilmesi konusunda yapılabilecek çalışmalar

Çare arayan kadını suçluluk duygularının ağırlığından kurtarabilmek için, eşinin ona karşı kullandığı şiddetin asla haklı bir gerekçesi olamayacağını, şiddet öncesinde eşiyle kavga etmiş olsa bile hiçbir nedenin şiddeti haklı kılmayacağını bilmesini sağlamak gerekir.

Danışma görüşmelerinde danışman şiddete uğrayan kadının sürekli kendisini suçlamasına karşı tepki göstermeye eğilimli olabilir. Bu tepkiler ve duygular anlaşılabilir. Önemli olan danışmanın aşağıda sıralananlara dikkat etmesidir:

- Bu türden duyguları kabul ve (kendine) itiraf etmesi
- Meslektaşları (takım arkadaşları) ile üzerinde konuşması
- Danışma görüşmelerinde danışanın kendi kendini suçlamasıyla kışkırtılmaması
- Şiddete uğrayan kadını kendi kendini suçlamaktan basitçe vazgeçirmeye çalışmak, kadında ciddiye alınmadığı hissini uyandırabilir
- Kadının bu tavrını ayıplamak, kınamak ve onaylamamak kadındaki suçluluk duygularını ve kendi kendini (cezalandırarak) terbiye etme eğilimini arttırabilir.

Bunun yerine kadına amaca uygun sorular yönelterek ve görüş bildirerek bu kendi kendini terbiye etme durumunun sebeplerini anlamayı ve kendiliğinden şiddetin sorumluluğunun yalnızca şiddetti uygulayana ait olduğunu belirlemeyi mümkün kılmak gerekir.

2.3.4.1 Hayat ve aile öyküsünü dinleme

Danışma görüşmelerinde çare arayan kadının aile öyküsüne değinmek yararlı olabilir. Bu kadının geçmişindeki şiddet deneyimleri ile ilgili bilgi sahibi olmayı sağlar; örneğin asıl ailesi ile ya da diğer erkeklerle olan ilişkilerinde şiddet yaşamış mı?

Kadının şiddet geçmişi hakkında sahip olunan bilgi, eşinden gördüğü şiddete neden katlandığı ile ilgili gerekçeleri anlamakta yardımcı olur. Bu durum, kadının bir şiddet ilişkisinin dinamiğini, kendi payını ve rolünü anlamak için bir yüzleşme sürecini destekleyici imkânlar sunar.

Belki kadının yaşam öyküsünde yaralanmışlıklar vardır; örneğin anne babasından gördüğü psikolojik şiddet. Kadın geçmişinde gördüğü psikolojik şiddeti bugün eşinden gördüğü fiziksel şiddetten daha ağır bulabilir. Kadının yaşam ve aile öyküsüne göz atmak onun eşinden gördüğü şiddeti kabullenmesinin nedenlerini açığa çıkarır.

Danışma görüşmelerinde eşle öyküsünü konu etmek, sürekli tekrar eden ilişki modelini açığa çıkarma imkânı tanır. Örneğin kadının asıl ailesinde içselleştirdiği "kurtarıcı" rolünü gözler önüne serer. Çare arayan kadın kendi aile öyküsü yoluyla benzer bir ilişkide şiddet içeren iletişim modelinin, aynı eskiden anne babası arasında olduğu gibi tekrar ettiğinin ve yaşandığının farkına varabilir. Geçmişinde yaşadığı şiddet öyküsünü yeniden kurgulamakla çare arayan kadına nelerle başa çıkabilmiş ve neler yaşamış olduğunu göstermek mümkün olabilir. Bu yolla onun güçlü yönlerinin farkına varması sağlanabilir. Örneğin onun hayatta ve ayakta kalabilme isteğinin gücü ve bu konudaki becerisinin altı çizilebilir. Ne de olsa şiddete karşın aileyi korumak, çocuklara bakmak, bir mesleği icra etmek hiç kolay değildir. Bu onun kendisinin güçsüz ve çaresiz olduğuna ilişkin inançlarını değiştirmesine büyük katkıda bulunur.

2.3.4.2 Öz kaynaklarını ortaya çıkarabilmesini sağlama

Danışmanın çare arayan kadını güven veren ve kendini değerli bulunduğunu hissettiren bir ortamda desteklemesi gerekmektedir. Kendine değer vermenin ve özen göstermenin kadın tarafından gereğinin algılanması doğrultusunda çalışılması gerekmektedir. Aile içi şiddete uğrayan kadınların tamamen “zayıf”; bağımlı ve beceriksiz insanlar olmaları çok seyrek rastlanılan bir durumdur. Aksine bu kadınlar çoğunlukla yaşamla başa çıkabilecek çok güçlü yeteneklere sahiptirler. Bu yetenek ve güçlerini ilişki dışındaki alanlarda örneğin mesleki yaşamlarında gösterirler. Bu onlara ilişkileri içerisindeki şartlara dayanabilmelerinde de yardım eder.

Tüm yaşanan bu eziyetin, yaralanmaların, ızdırabın arasında kadının yaşama gücü gözden kaçır (Brückner). Danışma hizmetinin bir görevi de kadına bu potansiyelini ve öz kaynaklarını kendine yarar getirecek şekilde kullanabilmesi için onu güçlü kılmaktır ki kadın “kurban” rolünden çıkabilsin.

Çare arayan kadının şimdiye kadar tüm bu yeteneklerini ve enerjisini yanlış yönde kullandığının, yani bu yeteneklerini şiddet gösteren eşinin arzu ve ihtiyaçlarını yerine getirebilmek ve ilişkiyi kurtarmak için kullandığının, dolayısıyla da şiddet içeren bir ilişkinin devamına katkıda bulunduğunun farkına varması yararlı olur.

Kimlik kaybı, psikolojik ve fiziksel enerjisizlik ve tehdit, şiddete uğramış kadını ayrılıktan panik duymaya ve yalnız yaşamaktan korkmaya iter. Kadının o ana kadar sahip olduğu veya geliştirdiği herhangi bir yeteneği veya altından başarı ile kalktığı bir zorluğu hatırlamak üzere arayış, ayrılığı “kara delik” gibi gören kadın için elzemdir. Zaten eşinin uyguladığı teröre karşın çocukları yetiştirmek, çok az para ile bir evi çekip çevirmek, çalışıyorlarsa mesleki yaşamlarını da tüm kötü şartlara rağmen sürdürmek, hatta o gün, o an danışmanın karşısında oturmak bile kadının gösterdiği büyük başarıdır.

Kadının mevcut kaynaklarını danışma görüşmesinde ortaya çıkarmak için o ana kadar atılmış olan adımlarına bir göz atmak faydalı olabilir.

- Bu adımlarda ona yardım eden şey/başarıya götüren şey neydi?
- Bu adımları atabilmek için en çok hangi özelliğini kullandı?

Onunla ilgili tüm durumlar için kadın “uzman” olarak görürse, özgüveni de güçlendirilmiş olur. Kaynaklardan bahsederken kadının içsel kaynaklarının dışında, ona maddi veya manevi yardım ederek, hayatını değiştirmesi ile ilgili planlarını gerçekleştirmesini sağlayacak aile, akraba, arkadaş ve sosyal kurumları da göz ardı etmemek gerekir.

Kadın ilk önce hangi kurumlardan destek ve yardım alabileceğini belirleyip kurumları tanımalıdır. Uzun bir zaman dış dünyadan dışlanarak yaşamış olmaları, onları kendileri için sosyal kurumlar, devlet daireleri, mahkemeler, ceza davaları, okullar vs. de “avukat işlevi” görecek birinin yardımına muhtaç kılar.

Bu demek değildir ki gerekli adımları kadın için veya onun yerine başka biri atsın. Aksine;

- Onu bilgilendirmek
- Onunla birlikte daha başka hangi şartları oluşturması gerektiğinin belirlenmesi için çalışmak
- Birlikte küçük ve gerçekçi adımlar planlamak ve her seferinde sonucu yine birlikte değerlendirmek gerekir.

2.3.4.3 Kendine verdiği değeri artırma

Kendine güvenin “tekrar” kazanımı için kadını aşağıdaki noktalarda desteklemek gereklidir. Kendini değersiz bulmanın ardındaki kadın rolünü sorgulamak gerekirse, çoğunlukla kadınlar başarısız bir ilişkiden sonra kendilerinin ilişki kurma ve yürütebilme yeteneklerinin olmadığını düşünürler. Eş, anne, ailenin koruyucusu, ailenin uyumundan sorumlu kişi olarak rollerinin gereğini yerine getiremediklerine ve başarısız olduklarına, gerçek bir kadın olmadıklarına inanırlar ya da kendi kendilerini kötü bir eş olarak görürler. Çünkü şiddeti durduramamış hatta davranışlarıyla neredeyse şiddete sebep olmuşlardır. Kadın aşırı baskı içeren durumlarda sergilenen psikolojik tepkilerin ne olduğunu öğrendiğinde ancak kendini şiddet eylemlerinden sorumlu tutup, suçlamaktan vazgeçebilir.

Kadının davranışının “normal” çünkü yaşamak zorunda kaldığı olayla başa çıkabilmek için “gerekli” olduğunu bilmesini sağlamak kendi gücünü tekrardan keşfetmek yolunda işini kolaylaştırır. Kadın için “yeni bir sosyal çevreyi” tekrardan oluşturması konusunda teşvik etmek önemlidir. Sunulacak somut yardımlar (iş arama, yeni sosyal ilişkiler kurma vb) yadsınamayacak kadar önemlidir. Çünkü şiddete uğrayan kadınlar çoğunlukla sosyal bakımdan yalıtılmış kadınlardır.

Davranış terapisi yöntemlerinden birini kullanmak örneğin ev ödevi vermek; adım adım yeni sosyal bağlantılar kurulması veya iş arama ile ilgili planlar yapılması, bu planları uygulama, sonuç ve başarı kontrolleri için yanında olma, kadınlara sunulan olumlu desteklerin arasında sıralanabilir. Kendini ortaya koyma ve ifade edebilme alıştırmalarıyla olumsuz koşullara karşın kadınların planlarını hayata geçirme ile ilgili tavır ve inançlarına destek olunabilir.

2.3.4.4 Sınırlarını belirleyebilmesini sağlama

Şiddet eylemleri kadınların kişisel sınırlarını sürekli artarak çığnemeye çalışır. Kişisel sınırlara uymama durumu kadına çok yakın ve güvendiği bir kişiden, eşinden geldiği için mağdur kadın her türlü geri çekilme imkânını kullanmak zorunda kalır. Mağdur kadın sonuç itibarıyla gizliliğine, suçsuzluğuna ve bütünlüğüne eş tarafından yapılan bu saldırıyı neredeyse saldırı olarak hiç algılayamaz. Bu durum ona “normal” gelir. Bu kendinin ve karşısındakinin sınırlarından emin olamama durumunu doğurur. Kendi gereksinmelerini algılama kaybı, özellikle öfkesini algılama ve haklı bulma ile ilgili acizlik, şiddet gösteren eşe karşı sınır koymayı engeller.

Önemli olan çare arayan kadına bedensel sağlığı ve bütünlüğü ile eşinin onun sınırlarına saygı duymasının en doğal hakkı olduğunu belirtmektir. Ancak bu şekilde sınırlarını koruma altına alabilir ve sınırlarının aşılmasını engelleyebilir. Bir o kadar önemli olan, danışmanın kendisinin de çare arayan kadının sınırlarına saygı gösterip onu korumasıdır. Danışman, kadının hayatı ile ilgili sorumluluğu üstlenmeyerek, aksine bu sorumluluğu kadının tek başına üstlenmesi için onu sürekli yüreklendirerek gerçekleştirebilir.

Onunla neleri değiştirmek istediği ve neleri değiştirebileceğini konuşarak ve istediklerinin olası sonuçlarını gözden geçirerek danışman kadına somut olarak yardım edebilir ve ancak bu şekilde kadının bağımsız davranmasına hizmet edebilir.

2.3.4.5 Satır aralarını okuyabilmesini sağlamak

Danışma hizmetinin ilk amacı ve adımı yukarıda sayılan, kadınların algılamalarına yönelik düzeltme, onarım ve çözüm işini hayata geçirmektir.

Kadınların sosyalizasyonunu ve bunun sonuçlarını bilmek ve bu bilgiyi danışma görüşmelerinde kullanmak, kadının soyutlanmasını ortadan kaldırmaya yardımcı olur. Bu yolla kadınlar kendi hayat ve ilişki öykülerini çok daha farklı bir bağlamda gözden geçirmeye ve sonuçta şu belirlemeye varırlar. Ki, o da kendi zorluklarının ve problemlerinin aslında yalnızca onların özeline ait olmadığı, aksine genel bir kadınlık sorunu olduğudur. Danışmanın desteği ile kadının yeniden bir kimlik kazanması sürecini yeniden yapılanma sürecine benzetmek istenirse, işe önce eldeki öz kaynakların neler olduğuna bakarak başlamak gerekir. Sonra bu yeniden yapılanma için gerekli olan zaman belirlemesine geçilir. Kuşkusuz bu süreç içerisinde sürprizlere, kötüleme olasılığına ve ilerleme kaydedilmeyip durgun geçen dönemlere hazırlıklı olunmalıdır.

“Biz” ve “kocam diyor ki” den “ben, bence, benim isteğim, ben yapabilirim” e dönüşüm sağlanacaktır. Uzun süren danışma görüşmelerinden sonra bile hala eşin kadının kimliği ve kişiliği üzerinde yaptığı zararın izlerine rastlamak danışmanları şaşırtabilir.

Başlangıçta mağdur kadının şiddet gösteren eşini sunuşu şüphe uyandırıcı, karanlık ve tabulaştırıcı olmakla birlikte temelde onaylayıcı bir taraf da içerir. Örneğin; “Kocam kapıdan içeri girdi, kafama vurdu, karnıma tekmeler attı ve ben yere düşmüş yatarken boğazımı sıktı. Çocuklar onu engellemek için araya girmeye çalıştılar... Bir an için hiç bir şey hissetmedim... Panik içerisindeydim... Her şeyin o an bittiğini ve öleceğimi düşündüm”.

Anlatım dilinin arkasındaki gerçek anlam:

Örnek; “Eşim beni sevdiğini söylüyor, eşim beni benim onu sevdiğimden daha çok sevdiğini söylüyor, bu nedenle bana karşı çok güçlü duygular besliyor. Arada bir o kadar çaresiz kalıyor ki ne yapacağını bilemiyor, çılgına dönüyor ve benim üstüme yürüyor.”

Kadının yukarıdaki ifadesine bakıldığı zaman aslında “kocam beni seviyor, ben de onu seviyorum ve onu affedeceğim” demek istediği anlaşılıyor. Bu noktada danışman “sevgi” sözcüğü yerine “mülkiyet, sahip olma” sözcüğünü koyup ve kadına yeni bir bakış açısı sunar. Bu bakış açısı kadına tepkilerinde özgürlük kazandıracaktır. Çünkü sevgiden ötürü yapılmış hareketlere karşı tepki geliştirmeye çalışmak yerine sahip olma duygusuna karşı tepki duymak daha kolay olacaktır. Arkasında sahip olma duygusunun yattığı davranış daha kolay eleştirilir ve reddedilir.

2.3.4.6 Görselleştirme yöntemini kullanma

Kadının sevgiden ötürü mü yoksa boyunduruk altına girdiğinden mi ailesi, arkadaşları ve daha birçok şeyden vazgeçmiş olmasının farkı burada ortaya çıkar. Sınır koymayla ilgili uygulanacak bir çalışmada, danışma görüşmesinde kadına bir ip sunmak ve ondan ayakta durup bu iple kendi çevresinde, yerde bir daire çizmesini rica etmektir. Bu dairenin genişliği kadının seçimine bağlıdır. İple yapılmış bu daire onların sembolik olarak ifade ettikleri kişisel sınırları olacaktır. Bazı kadınlar ipi hemen ayaklarının dibinden dolayı kendi çevrelerinde bir daire yaparak kişisel sınırlarını çizerler. Danışmanın kadının çizdiği sınıra yaklaşması ile ona nefes almak için bile ne kadar az bir yer kaldığının bilincine varan kadın, sonuçtan şaşkınlık duyar. Bu yolla önce sınırlarını sembolik olarak iple sonra da gerçek yaşamda genişletirler. Örneğin uzun zamandır görmedikleri bir arkadaşlarını ziyaret etmek, yalnızca kendilerine ait olan bir banka hesabı açtırmak veya eşleri ile birlikte kullandıkları yatak odasını terk etmek gibi.

Danışma görüşmelerinin durgunlaşıp tıkanıp noktalarında danışman bunun arkasındaki nedene baktığı zaman çoğunlukla arkada yatan sebebin kadınla şiddet gösteren eşi arasındaki güçlü bağ olduğunu görür. Kadının “mantıken ayrılmam gerektiğini biliyorum, ama bunu neden hala yapamıyorum, ben de anlamış değilim” şeklindeki ifadesi de danışmanın belirlediği nedeni doğrular. Bu durumda kadına sunulabilecek bir yol da eşi ile arasındaki bağı sembolik olarak düşünmesi, kafasında canlandırmasıdır. Bazı kadınlar bu canlandırma sonunda, eşleri ile aralarındaki bağı şöyle anlatırlar “eşimle aramızda bir ip var, her ikimiz de birer elimizle ipin ucundan tutuyoruz, ben daha sıkı tutuyorum, ipi bırakırsam eşim beni bir daha yakalayamayacak”. Bir diğeri eşi ile arasında sembolik olarak gördüğü resmi “iki kalbin birbirine sıkıca yapıştığını ve eğer kalpler birbirinden ayrılırsa her ikisinde de çok derin yaralar açılacağını ve bunun çok acı vereceğini bu acının onu atacağı adımdan alıkoyduğunu, yaranın iyileşmesi için çok uzun zaman, özen ve dış yardımlara ihtiyaç duyulacağı” şeklinde anlatmıştır.

Görselleştirme, hayalinde canlandırma çalışmalarının kalıcı etkileri vardır ve arayış sürecinde ilerlemek için itici güç sağlarlar.

Bazı kadınlar için ayrılık o kadar korkulacak bir şeydir ki, onlardan ayrılık düşüncesini hayata geçirmelerini beklemek, yeni doğmuş bir bebeğin bir gün içinde yürümeyi öğrenip, koşmaya başlamasını beklemekle aynıdır. Şiddet gösteren erkeğin uyguladığı psikolojik ve fiziksel şiddet nedeniyle yerle bir olan kadının kimliğini yeniden yapılandırma yolunda ilerleme, milimetrelerle ölçülecek hızda olsa da bazen de şaşkınlığa düşürtecek büyük adımlarla yol alınır.

Danışma hizmetinin olumlu ve iyileştirici etkisi sıklıkla şaşırtıcıdır. Mağdur kadın hızlı bir şekilde kurban rolünden sıyrılır ve artık edilgen değil etkin bir rolünün olduğunu algılar. Şiddet bedensel ve ruhsal derin yaralar açar; bireyin özsaygısını ve bağımsızlığını yok eder. Ancak unutmamalıdır ki şiddete uğrayan kadınlar ve çocuklar, bu deneyimlerinin yalnızca edilgen kurbanları değildir. Kadınlar şiddeti durdurmak için çeşitli stratejiler geliştirecek, çocuklar bağırarak, polis çağırarak, ya da babalarının şiddetini durdurmaya çabalayarak annelerine yardım etmeye çalışacaklardır. Kadınlar, ne zaman şiddet patlamasının yaşanabileceğini tahmin etmeye, adam eve saldırgan bir ruh halinde geldiyse onu sakinleştirmeye çalışacak, güvenli bir yere kaçmak için eşini dikkatle izleyecek ve dövülmek pahasına çocuklarını ondan koruyacaktır. Bunlar, şiddet uygulayan bir eşle yaşayan kadınların sıklıkla geliştirdiği hayatta kalma stratejilerinden yalnızca birkaçıdır. Kadınlar durumla başa çıkmada uzmanlaşırlar. Bu nedenle hiçbir yönden yalnızca kurban olarak görülmemelidirler. Güçlerini ve hayatta kalma iradelerini de görmek önemlidir. Bu kadınları zayıf, bağımsız hareket etme gücünden uzak görme eğilimi, onlara yarar sağlamadığı gibi durumlarını daha da güçleştirir. Her kadın uygun gördüğü şekilde yaşama ve bu konuda bağımsız kararlar alma hakkına sahiptir.

2.3.4.7 Risk analizi yapma

Gerek kadın sığınmaevlerinde gerekse kadın danışma merkezlerinde görevli danışmanların kendilerine başvuran şiddet mağduru kadının içinde bulunduğu durumun tehlikesini belirlemeleri ve risk analizi yapmaları gereklidir. Bu belirleme hem şiddete uğramış kadınları hem de danışmanları şiddetin derecesi ve buna karşı oluşturulan stratejileri kavramada destekler. Bu işin en kısa ve kolay yolu daha önceden bir soru listesi hazırlamaktır. En ideali bunu kadınla birlikte doldurmaktır. Bu kendi içinde bulunduğu sorunu çözmede kadının “yönetimde” olmasını da sağlar. Planlı bir görüşme, şiddete uğramış kadınlara

danışman arasında güven ilişkisinin kurulmasına ve kadının kabul etmesiyle birlikte yardım kuruluşunun daha geniş çaplı bir destek programı ile kadını desteklemesine yardım eder. Çare arayan kadın isterse bu soru listesini ya da bir kopyasını yanına alabilir. Eğer kurumda saklanması tercih edilirse burada gizlilik ilkesinin altı tekrar çizilir. Soruların cevapları göz önünde tutularak o anki “Kriz Planının” gerekli olup olmadığı ve çerçevesi belirlenir.

Gerçek problemler durumla ilgisi olan başkalarının (kadının şiddet gördüğünü bilen başkaları var mı?) veya diğer bilgilerin (hukuki bilgiler gibi) ortaya çıkmasını sağlar.

Bundan ötürüdür ki soru listesinin her noktasının ele alınması, göz önünde bulundurulması atılacak adımları planlamak açısından çok önemlidir.

Soru listesi

- Nerenizden ve nasıl yaralandınız?
- Nasıl şiddet gördünüz?
- İlk yardım hizmeti aldınız mı? Doktora görüldünüz mü?
- Daha önce de şiddete uğradınız mı?
- İlk defa ne zaman?
- Şimdiye kadar hangi sıklıkla yaralandınız?
- Ağır yaralandınız mı? Bu nedenle hiç hastanede tedavi gördünüz mü?
- Şimdiye kadar en ağır yaralanmanız hangisiydi?
- Silahla tehdit edildiniz mi veya yaralandınız mı?
- Evde silah var mı? Ne tip bir silah?
- Evde kimler yaşıyor?
- Eğer çocuklar varsa kaç yaşındalar?
- Çocuklar tehlikeyle karşı karşıya mı?
- Çocuklar şimdiye kadar şiddete uğradılar mı?
- Cevap evet ise, şiddetin derecesi neydi?
- Şiddete uğranıldığına tanık olan kimse var mı? Kim?
- Şiddete uğradığınızdan kimseye söz ettiniz mi? Kime?
- Geçmişte kendinizi korumak için ne yaptınız?
- Şimdiye kadar yardım almak için nereye başvurduunuz? Ne sonuç aldınız?
- Şimdiye kadar hiç polisi aradınız mı? Hangi sıklıkla?
- Cevap evet ise polis ne yaptı?
- Son şiddet olayından polise söz ettiniz mi? Polis ne yaptı?
- Cevap hayırsa, neden?
- Şiddet gösteren hakkında suç duyurusunda bulundunuz mu? Ne sıklıkla?
- Fail sizi ve çocukları öldürmekle tehdit etti mi?
- Fail şimdiye kadar başkalarını dövdü veya yaraladı mı?
- Fail şimdiye kadar kendini öldürmekle tehdit etti mi?
- Partnerinizin içki içiyor veya uyuşturucu kullanıyor mu?
- Cevap evet ise, bu, şiddet kullanması üzerinde nasıl bir etki yapıyor?
- Eve gitmekten korkuyor musunuz?
- Geçici olarak yanlarında kalabileceğiniz akraba/arkadaşlarınız var mı?
- Kadın sığınmaevlerini tanıyor musunuz? Hiç başvurunuz oldu mu?

Duluth Model, Domestic abuse intervention programme (DAIP) 1980

Cevapların değerlendirilmesi sırasında şiddete uğramış kadının, içinde bulunduğu durumun ciddiyeti, çocuklarını koruma konusundaki sorumluluğun göz önüne serilmesi, failin şiddete yatkınlık derecesi göz önüne serilir.

Çözüm arayışı içerisindeki kadınla birlikte, sığınmaevlerinin işlevi ve ilk adım açısından şiddetten korunmak için sunduğu hizmetler gözden geçirilir.

3.Bölüm

KRİZ YÖNETİMİ

- 3.1 Krizin Tanımı
- 3.2 Krizin Karakteristik Özellikleri
- 3.3 Travmatik Krizler ve Aşamaları
- 3.4 Değişim Krizleri ve Aşamaları
- 3.5 Krize Müdahale
 - 3.5.1 Krize müdahale ilkeleri
 - 3.5.2 Kendini iyileştirme gücünü ortaya çıkarmak

KRİZ YÖNETİMİ

Kriz yönetimi ile ilgili kuramlar 20. yüzyıldan önce başlamamış olsa da bu kuramlarla ilgili çalışmalar yapıldığı yolundaki izler, antik çağlara kadar görülmektedir. Eski Yunanca'da kriz (krisis) sözcüğünün iki kökü vardır. Bunlardan birisi "karar" diğeri ise "dönüşüm" dür. Çince'de ise, krizi simgeleyen iki yazı işareti vardır. Bunlardan birinin anlamı "tehlike" diğerrinin ise "şans" tır. Tam da bu iki kutup arasında kriz hem değişimi tetikleyebilir hem de işlevi olmayan istenmeyen mekanizmaların işlemesine neden olabilir. Genel olarak kriz de hayata dâhildir ve kriz olmadan gelişme olmaz.

3.1 Krizin Tanımı

Yaşamda çeşitli olaylar krize yol açabilir. Bunlar felaketler şeklinde toplulukları etkileyen veya özel durumlarda insanı etkileyebilen olmak üzere farklılık gösterebilirler. Bir insanın varoluşunu etkileyen krizler bedensel/biyolojik veya psikolojik/sosyal olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Her iki durumda da kriz bir diğerr alanı etkiler. Kriz geçici bir durum olarak görülebilir ki bu geçici durumda insan, belli bir durumla kendi başa çıkma mekanizmaları ile baş edemez. Kriz dolayısıyla iç ve dış denge bozulur. Bir olayın krize dönüşmesi onu yaşayan insanın duygularına, algılarına ve tepkilerine bağlıdır. Krizde en önemli destek başka insanlardan gelir. Desteğin kalitesi ve başarısı onu kullanacak kimsenin hakkından gelebilme ve işleyebilme özelliklerine bağlıdır. Başa çıkılmış bir kriz çoğunlukla güçlenmeye ve kendine güven kazanmaya hizmet eder.

3.2 Krizin Karakteristik Özellikleri

Krizler hiç umulmadık bir anda ortaya çıkarlar ve karakteristik olarak tehdit edici unsurlar içerirler. Çoğunlukla kayıplar ve kırılmalarla bağlantılıdır. O zamana kadar olan değerlerin ve hedeflerin sorgulanmasına neden olurlar. Korku ve çaresizlik üretirler ve çabuk alınması gereken kararlara ihtiyaç yaratırlar. Psikolojik ve sosyal olarak düzensiz olmaya yol açarlar. Yoğun olarak (gerileme, intihar, asabiyet şeklinde) istenmeyen davranışlara neden olabilirler.

3.3 Travmatik krizler ve aşamaları

- Travmatik krizler aniden ortaya çıkan ve acı veren doğal yapıya sahip durumlardır.
- Psikolojik ve sosyal varoluşu, güvenliği, mutluluk imkânlarını tehdit altına alırlar.
- Yakın bir insanın ölümü, hastalık, ilişkiyle ilgili tehditkâr değişiklikler.

Birinci aşama: Şok dönemi

Bu dönemde insan gerçekliği kendisinden uzak tutar. Dıştan sakin olduğu kadar, içten büyük bir isyan yaşar. Gerçeklikle çok az bir bağlantısı kalmıştır.

Müdahale noktaları: Genel danışmanlık hizmetidir. Mağdur yalnız bırakılmamalı, duygularını ifade edebilmesi için imkân tanınmalıdır. Akılcı yaklaşımlardan uzak durulmalıdır. Tekrar güç toplayabilmek için ve gerekirse ilaç tedavisi için doktora yönlendirmek, doktor kontrolünde uyku ilacı alınması çözüm olabilir.

İkinci aşama: Tepki aşaması

Gerçekle yüzleşmek kaçınılmazdır. Psikolojik sistemlerin de yardımı ile gerçeği olabildiğince adapte etme, kaynaştırma sürecidir. Mağdur olabildiğince geniş olarak olay ve olaya ilişkin duygularını dile dökülmelidir. Danışman özellikle yasak duyguların ifade edilmesi konusunda yüreklendirmelidir. Gerçekle yüzleşmek ancak destek ve koruma ile olmalıdır. Yansız bilgilendirme önemlidir. Gerçeği çarpıtma ve yadsıma eğilimlerine karşı durulmalıdır. Destek amacına ulaşırsa kriz sebebi yansıtılır ve üçüncü aşamaya geçilir.

Üçüncü aşama: Tahlil etme

Yeni ilgi alanlarının oluşması, gelecekle ilgili planların yapılmaya başlanmasını içerir. Tepki ve tahlil etme aşamalarının birbirlerinin içine geçmesi ve bir sefer biri, bir diğeri olmak üzere, sürekli değişerek öne çıkması söz konusudur.

Dördüncü aşama: Yeniden yön bulma

Yeni ilişkilere açık olma ve onları canlı tutma ve yaşam deneyimi kazanmayı kapsar.

3.4 Değişim krizleri ve aşamaları

Bu krizler yaşamın değişen aşamalarında ortaya çıkarlar ki bu durum birçok insan tarafından olumlu algılanır. Evlilik, hamilelik, taşınma/göç vs.

Birinci aşama: Yüzleşme

En az bir kaç gün, en çok 6 hafta sürer. Akut süre 4-6 haftadır Krize neden olan olayla yüzleşme, şok durumu, duygusuzlaşma veya karmaşa dönemidir.

İkinci aşama: Tepki

Çözüm denemesi/başarısızlık dönemidir. Gerçekle yüzleşme, gerçeği kabul etmeye çalışmayı kapsar. Bu dönemde aşağıdaki risklerle karşılaşılabilir:

- Eğer içsel çelişkiler canlandırılırsa sabitlenme/fikslenme tehlikesi ortaya çıkar.
- Eğer sosyal dışlanma varsa ve dış yardım kaynakları yetersizse kronikleşme tehlikesi ortaya çıkar.

Üçüncü aşama: Başa çıkma

Her türlü "başa çıkma" eylemini içerir. Her türlü başa çıkma mekanizmalarının harekete geçirildiği süreçtir. Çözüm arayışının en üst düzeye ulaştığı süreçtir.

3.5 Krize Müdahale

Krizler saldırganlık ve ani tepkisel davranışlara neden olabilir. Öldürme, intihar, psikolojik hastalıkların ortaya çıkması ve belirtilerin kronikleşmesi krizde sık görülen durumlardır.

Kriz belirtileri, krizin ağırlığına, özel başa çıkma imkânlarına ve sosyal çevreden alınacak desteğin durumuna göre farklılık gösterir. Aşağıda krizin tipik belirtilerinden bazıları verilmiştir:

- Yüksek gerilim, sinirlilik, heyecan
- Güvensizlik, korku
- Şaşkınlık, saldırganlık, depresyon
- Değişen duygusallık, algılamada farklılık
- Kişilik kaybı veya değişikliği
- Yabancılaşma
- Hezeyan (sanrı) ve halüsinasyon (var sanma)

Krize müdahale olabildiğince hızlı, amaca yönelik ve etkin olmalıdır. Danışmanın etkinliğinin dozu da önemlidir. Krize müdahalenin yapıldığı ortam ve atmosfer de önemlidir. Krize müdahale, akut problem durumlarında başa çıkabilme mekanizmalarını geliştirmeyi hedefler. Zaman burada önemli bir rol oynar. Krize müdahale çabuk olması gerektiği kadar zamanla da sınırlıdır. Müdahale aynı zamanda bilişsel olmalıdır (anlama ve kavramada kullanılan zihinsel yetilerin gelişimi).

3.5.1 Krize müdahale ilkeleri

- Acilen başlaması/sunulması
- Etkinlik
- Yöntem açısından esnek olması
- Duruma/olaya mercek tutması
- Çevrenin etkisini olumlu kullanma
- Yükü azaltma
- Birlikte çalışma

Krize sebep olan olayı/durumu anlamak, danışanla birlikte gerçek krizi tanımlamak, birlikte çalışabilmek için gerekli güven ve emniyeti sağlayacaktır. Duygusal zemine hitap etmek, (depresyon ve korkular) yükü azaltarak duyguların ifadesini sağlamak, karmaşayı düzene koymak, (içsel destek, çıpa yöntemi) ilerlemenin görülmediği durumlarda ilaç tedavisi için doktora yönlendirme danışmanın ilk yapılması gerekenler listesinin başında olmalıdır. Önemli bir nokta da alışılmış başa çıkma stratejilerini devreye sokmaktır. Yemek yemek, uyumak, bedensel hijyen, bedensel etkinlik gibi normal davranışları harekete geçirmek yeni çözümler ararken danışanın ihtiyacı olan temel disiplini sağlayabilir. Krize müdahalede her adım başarı ile geçilirse, sonuçta yapılması gereken geriye bakma ve danışanla birlikte bir bilanço çıkartma olmalıdır.

Krizin büyük saldırganlık patlamalarına sebep olduğu söylenmişti. Bunlardan en dikkat çekenini intihar eğilimidir. Kriz yaşayan kişinin saldırganlığını kendine yöneltmesi ile ortaya çıkar. İntihar isteğini/planını alarm olarak kabul etmek gerekir. Danışanın özelinde bunun ne derece gerekli olduğunu anlamaya çalışmak ve acilen henüz devreye girmemiş olan "baş çıkma" yöntemlerini tahlil etmek, krize müdahalenin ilk adımlarıdır.

Güçlü ve yük kaldırabilecek bir ilişki kurmaya çalışmalı ve kadınla bağlantıya girmek isteğini hissettirmelidir. Bu durumda akılcı tartışmadan kaçınmak, yargılamamak, danışanın ihtiyaçlarına göre yön belirlemek ve tüm bu müdahaleler için zamanın kısıtlı olduğunu, en azından en verimli olarak kullanılması gerektiğini unutmamak gerekir. Danışanı duygularını dile getirebilmesi için cesaretlendirmek ve ifade ettiği duygularını kabul etmek danışmanın gösterebileceği önemli destek unsurlarıdır.

Telefonda danışmanlık hizmeti sunan danışmanların karşılaştıkları bir kriz durumu, telefonda danışanın intihar kararını açıklamasıdır. Danışan böyle bir durumda telefonda kendini öldürmek istediğini söyleyen sesi ciddiye almalıdır. Unutulmaması gereken bir nokta, en ileri derecedeki hayat yorgununun bile bir şekilde hayata hala bağlı olduğudur. Yoksa bir danışma hattını arayıp bu niyetinden söz etmezdi. İntihar denemesi çoğunlukla birine (anonim olarak) ulaşmak için son çaredir. İntihar söylemleri etkin olarak dinlenmelidir. İntihar etme niyetinde olan insanlar genellikle dünyayı siyah beyaz görürler. Bu yüzden onlarla iletişim özel bir iletişim düzeni ister. İntihar fikrinin tehlikeli dönemi genellikle ilk bir kaç saattir. Bu süreçteki eşlik önemlidir. Danışmanın, kadının intihar ifadelerinden endişe duyduğunu göstermesi uygundur ama, bu durumdan korktuğunu asla göstermemesi uygun olur. İntihar sözcüğü yerine “canınızı almak istiyorsunuz”, tablet almak yerine “kendinizi zehirlemek istiyorsunuz” ifadelerini kullanmak, “neden” le başlayan sorulardan kaçınmak danışanın kendini köşeye sıkışmış hissetmesini engelleyebilir.

İntihar etme fikriyle başvuranlar yaşam ve ölüm arasındadırlar. Bu ikilem durumu danışman öyle bir ele almalıdır ki, kadın bu seçenekleri bir daha düşünsün. Mümkünse kadına ismiyle hitap etmek, danışmanla kadın arasında şahsi bir ilişki kurulmasına yardımcı olacaktır. Sabırlı olun ve unutmayın hayatına son vermek isteyen birinin dağınık düşünceleriyle sinirinizi bozmaya hakkı vardır.

3.5.2 Kendini iyileştirme gücünü ortaya çıkarmak

Her bireyin kendini iyileştirme yetisi, yani kendi kendini iyileştirmeyi sağlayacak ruhsal kaynakları vardır. Bunlar belli durumlarda bloke olabilirler. Bu kaynaklar danışanla danışman arasındaki konuşmalarda tekrar uyandırılabilir. Kuşkusuz bunun için büyük bir ilgi ve dikkat gerekir. Herkes hayatla, ya da hayatın getirdiği krizlerle başa çıkabilmek için düzenleyici günlük alışılar ve unsurlar geliştirmiştir. Kadına sorulması yerinde ve mümkün olan sorulardan biri “Geçmişte yaşadığınız buna benzer bir olayda sizin bu durumdan çıkmanıza yardımcı olan bir şey var mıydı?” Daha baştan karşınızdakine sunulan “sizin de iç kaynaklarınız var” güveni, danışanın dikkatini kendi öz kaynaklarına çevirmesini sağlar. Temel olarak yapılması gereken danışanın “kendini sakinleştirmek için kullanacağı” yetilerini harekete geçirmektir. Bunun için ilk önce, her insanın içinde sağlıklı ve durağan bir kişilik parçası olduğuna inanmak ve bu inancı danışana ulaştırabilmek gerekir.

Danışmanlık yardım hizmetini acil telefon hattını arayarak almak isteyenler, genellikle o anki derin çaresizlik ve umutsuzluklarına odaklanmış, kendi içsel kaynaklarını bir kenara itmiş olurlar. Danışmanın görevi kadının dikkatini, kenara ittiği kendi öz kaynaklarına çevirmektir. Olumsuz duyguların ifade edilmesini sağlamak ve dinlemek, krize neden olan olayın veya olayların anlatıldığında tanığı olmak, bununla birlikte danışanın hiç bir duygusunu ve yaklaşımını yargılamamak, duyguların adlandırılmasını ve duyguların bilincinde olunmasını sağlamak önemlidir. Danışmanın bu yaklaşımı kadının durağanlaştırılmasında vazgeçilmez rol oynar. Ancak korku ve umutsuzluk gibi duyguların adlandırılarak ifade edilmesiyle danışan, kendi hayatındaki zorluklarla başa

çıkamamasından ötürü altında ezildiği utanç ve suçluluk duygularından kurtulur.

Utanç ve suçluluk duyguları kişinin krizlere olan yatkınlığını arttırdığı gibi, krizden çıkmanın önünde ciddi engel oluşturur. Tam da bu nedenle bu duygulara karşı danışanı desteklemek aslında krize müdahalenin en temel aracıdır.

4.Bölüm

ŞİDDET MAĞDURU ÇOCUKLAR

- 4.1 Çocuğun Mutluluğu ve Rahatı Kavramı
- 4.2 Sığınmaevlerinde Çocukların Durumu
- 4.3 Çocuklara Yönelik Çalışmalar

ŞİDDET MAĞDURU ÇOCUKLAR

Kadın sığınmaevleri eşleri tarafından şiddete uğrayan kadınlara, kadınlar tarafından somut yardım sunmak için kurulmuştur. Dolayısıyla hizmetler ilk etapta kadınlar için düşünülmüştür. Çocukların da şiddete uğradığı veya tanığı oldukları ve kendi problemlerini de beraberlerinde getirdikleri ancak zaman içerisinde yaşanan deneyimlerle ortaya çıkmıştır. Sığınmaevine anneleri ile birlikte gelen her çocuk ya kendi de şiddete uğramış ya da annelerine uygulanan şiddetin tanığı olmuştur. Bu durum, çocukların da bedensel ve ruhsal büyük yaralanmışlıklarını gösterir. Yaralanmışlık herşeyden önce onların çocukluktaki gelişim şanslarını zedeler. Bu çocuklar problemlili çocuklar değildir, yalnızca aşırı zor yaşam şartları altında bulunurlar. Dolayısıyla bu kötü deneyimlerini işleyerek, etkilerinden kurtulabilmeleri için hedefi belli desteğe büyük ihtiyaç duyarlar.

Çocuklar kadın sığınmaevinde yaşamaya başladıklarında belki de hayatlarında ilk defa yalnız kendilerinin şiddeti sineye çekme, korku, suçluluk duygusu ve susmak zorunda olma mağduru olmadıklarının farkına varırlar. Duyguları çelişkili olabilir. Bir yandan annelerinin tekrar faile geri dönmesinden korkarlarken diğer yandan ailenin dağılması onları korkutur. Sığınmaevinde yaşamayla gelen rahatlama bazı kayıpları da beraberinde getirir. Ev, çevre, arkadaşlar, ev hayvanları ve oyuncakları gibi.

Çocukların da kadın sığınmaevinde yaşamaları ve onlara uygun özel bir hizmete ihtiyaç duymalarıyla, olması kaçınılmaz şey, çocuklara onların deneyim ve ihtiyaçlarına uygun "Çocuk Hizmetleri" sunmaktır. Kuşkusuz çocuk hizmetlerini sunan kadın sığınmaevleri çocuk alanı çalışanlarının çocukların tarafında olma "taraflılık" ilkesine göre çalışmalarını gerekir. Hatta anneden de çocuğa karşı şiddet söz konusu olduğunda çocuk alanı çalışanları çocuğun yanında olma adına anneye karşı da tavır alırlar. (Appelt, Kaselitz, Logar 2004)

Kadın sığınmaevindeki çocuk alanı çalışanları, bakışlarını şiddet mağduru veya tanığı çocukların psikolojik ve sosyal krizlerine müdahale önceliğine çevirirler. Bunu yaparken de kadın alanı çalışanları ile sıkı bir iş birliği yaparlar.

4.1 Çocuğun Mutluluğu ve Rahatı Kavramı

Çocukların mutluluğu ve rahatı için çalışmak, hali hazırda çocukların olumlu duygulara sahip olmalarını, olumlu deneyimler edinmelerini mümkün kılmak ve onları her türlü acıdan ve kötülüklerden zarar görmelerinden korumaktır. Geçmişte yaşadıkları olumsuzluklar, mahrumiyetler, güvensizlikler açısından telafi edici, gelecek açısından ise önleyici, koruyucu, kendi özdeğer ve özgüvenlerini arttırıcı ve şiddete karşı kendi sınırlarını tanıma ve geliştirmeye yönelik destekleyici olmak, yeni olarak ise mümkün olan en iyi şekilde kişilik gelişimlerini desteklemektir.

4.2 Sığınmaevlerinde Çocukların Durumu

Anlaşılabileceği gibi ev içi şiddet çocuğun rahatı ve mutluluğu kavramını tehlikeye sokar. Şiddete uğramak veya şiddete tanık olmak çocukların güvenli bir yaşam hakkını derinden sarsar. Çocuklar yoğun bir biçimde kendi çaresizlik ve tükenmişliklerini yaşarlar. Her türlü gelişim imkânları kısıtlanır. Yalnızca kendi yaşadıkları şiddet travmatik etkilerini göstermez, yanı sıra annelerine veya kardeşlerine uygulanan şiddete tanık olmaları da çocukların ruhlarında travmatik etkiler bırakır.

Her durumda kendi öz değerleri yüksek derecede kötü etkilenir. Bu durumdaki çocuklar ve gençler sıkça korku, depresif ruh hali, öğrenme başarılarında düşüklük gösterirler. Şiddet mağduru çocuklarda saldırganlıkla başa çıkma olumsuzdur. Yoğun olarak kendilerine zarar verme eğilimi, intihar fikirleri ve başkalarına zarar verecek davranışlara yönelim gösterirler. Çektikleri ruhsal acının etkisi uyku bozuklukları ve psikosomatik rahatsızlıklarla (altını ıslatma, altını kirletme, baş ve karın ağrıları vs.) güçlenir. Bu çocuklar sosyal ilişkilerinde hayal kırıklığını kabul edememeleri, saldırgan ve olumsuz/yıkıcı tutumları ve yetersiz sosyalleşmeleri ile dikkat çekerler. Diğer çocuklarla kolaylıkla kavga etmeleri, fiziksel şiddet kullanmaya yatkınlıkları ve çatışmaları çözme konusundaki yetersizlikleri şiddete uğramış çocukların sosyal hayatlarını bir kere daha zorlaştırır. Bazı çocukların ise sanki yaşadıkları şiddet hiç iz bırakmamış gibi hayrete düşürecek şekilde yukarıda saydığımız semptomları göstermezler. Bu “normal” görünen durum çocukların hayatta kalabilmek için geliştirdikleri, aşırı uyumu içeren bir stratejidir. Bu “uyumlu çocuklar” çoğunlukla duygularını gösterebilme ile ilgili büyük problemlere sahiptir ve dikkatle gözlemlendiğinde depresif belirtiler gösterdikleri fark edilir.

Kadınlar ve çocukların arkasında yıllardır yaşamış oldukları şiddet öyküleri olsa da, sığınmaevine gelmeden kısa süre önce akut şiddete uğramışlardır. Kadınların çoğu aşırı yüklenmeden ötürü yoğun korku, tükenmişlik, uyku bozuklukları, bedensel ve psikosomatik bozukluklar gösterirler. Sığınmaevine geliş kendilerini güvende hissettirse bile çoğu hala büyük bir çaresizlik hisseder ve şok içerisinde. Onları bekleyen alınacak kararları düşündükçe, kendilerini çok yetersiz hissederler.

Sığınmaevine gelme çocuklar tarafından da çoğunlukla bir rahatlama olarak algılanır. Korktukları bir durumdan kaçabilmiş olmak ve kendilerini koruma altında hissetmek onları rahatlatır. Bununla birlikte değişen barınma/yaşama koşulları kriz olarak algılanır. Çünkü mağdur çocuklar alıştıkları çevreden kopup, yeni bir yerde ve yeni bir sosyal çevrede yönlerini bulmak zorunda kalırlar. Bu durum aynı zamanda birçok korku ve güvensizliği de beraberinde getirir. Bu durumlarda çocukların duygusal ve sosyal yönden desteklenmeleri gerekir.

Bu destekleme hemen sığınmaevine ilk varıldığı andan itibaren, onlara çocukların anlayabileceği bir şekilde yeni yaşama alanlarını tanıtmakla başlar. Daha sonra çocuklar düzenli bireysel görüşmelerle ve ev içerisindeki diğer sosyal yapılarla desteklenir. Çocuklar yaşlarına göre ev içindeki grup çalışmalarına yönlendirilir.

Koruma ve güvenlik en temel amaç olduğu için daha ilk günlerde anne ve çocuğun yaşayabileceği tehlikeli durumlar tahmin edilir. Tehlike ve risk belirlemesi için hazırlanmış standart soru listeleri vardır. Bunlarla başka ülkelerde de şiddeti önleme/tedbir alanında başarılı sonuçlar alınmıştır.

Eğer tehlike ve risk yüksek çıkmışsa yani babadan gelen tehdit ve tehlike devam ediyorsa o zaman anneyle birlikte çocuğun gittiği okulun veya yuvanın değiştirilmesi yönünde karar alınır. Bu durumda anne ve çocuk desteklenerek ilgili kurumlar bilgilendirilerek değişikliğin yapılması sağlandığı gibi, şiddetle ilgili yaşanmışlıkları açısından çocukların durumunun kurumlar (Çocuk esirgeme vb.) tarafından da dikkate alınması sağlanır.

Annelerin beklentisi kadın sığınmaevindeki günlük yaşamın çocuklarla birlikte ama sürtüşmesiz geçmesidir. Çocuklardan içinde buldukları zor durumdan ötürü anlayış bekler. Özellikle “uslu” olmalarını isterler. Hem çocuklarla hem annelerle çalışan, çocuk alanı çalışanlarının görevleri arasında annelerin içinde buldukları zor durumdan ötürü onlara destek ve anlayış göstererek kaynak arayışına geçmek, çocuklar için (eğer henüz gitmiyorlarsa) yuva ve tahlil aramak da vardır.

Öte yandan anneler çocukların içinde buldukları durum ve çocukların ihtiyaçları konusunda hassaslaştırılır. Annelerin yalnızca kendilerinin değil çocukların da kriz durumu içerisinde olduğunu anlaması sağlanır. Bu tezi çocuklarda sığınağa geldiklerinde bulunan bazı belirtilerin kaybolduğu, bazılarının ise yeni oluştuğunu örnekleyerek güçlendirmek mümkündür.

Korunaklı bir ortamda korkunun azaldığını buna karşılık diğer çocuklara ve anneye karşı saldırganlığın arttığını, yaşından daha küçük davranış hali ve anneye aşırı bağımlılık ve ayrılık korkusunun arttığını görmek mümkündür. Annenin bu durumu algılamasını sağlamak önemlidir. O zamana kadar çocuklar tarafından “çaresiz” olarak algılanan anne ile çocuk arasındaki ilişki de değişir. Çünkü anne artık tek başına terbiye etmekten, yetiştirmekten ve günlük yaşamla başa çıkmaktan sorumludur. Anne tarafından yeterli olarak korunmuş olmama deneyimi edinmiş çocuklarla anneler arasındaki roller değişmiş/karışmıştır.

Oysa anne artık kendi “anne” rolünü uygulayacak, sınır/kural koyacak ve çocuklarına artık onları koruma konusunda yetkin olduğunu gösterecektir. Göstermelidir de, bu durum çocuklarda rahatlama ve güven duygusunu uyandıracaktır. Bazıları ama ruhsal olarak büyük bir ikilem içine düşerler. “Mutlu ve tüm aile”ye karşı duyulan özlem bu çocuklarda açıkça görülür. Bu durum ne yazık ki babalar tarafından kötüye kullanılır. Görüş günlerinde babalar tehdit ederek, ya da intihar edeceklerini söyleyerek çocukların korkularını ve ikilemlerini arttırlar.

Hem çocuklar hem de annelerle yaşanmış şiddeti ve fail stratejilerini yaşlarına ve katılıma hazır olmalarına göre konuşmak gerekir. Burada dikkat çeken olgu, mağdur çocukların şiddetle ilgili deneyimlerini her anlatımlarında ayrıntıların her seferinde değiştiği ve çelişkiler içerdiğidir. Şiddeti yaşama anındaki korunma mekanizmalarının devreye girmesi ile algıda ve hatırlamada deformasyonlar meydana gelir.

Annelerle yapılan çalışmalarda onları eşin baskısına karşı bir duruş kazanmaları ve bu duruşu sergilemeleri için desteklemek gerekir. Baskıya karşın çocuğun güvenliği ve ruh sağlığı için bir süreliğine baba ile bağlantıya girmemesi veya ancak üçüncü bir kişinin eşliğinde babayı görmesi konusunda çözüm önerileri sunmak gerekir.

Danışmanların çocuklarla yaptıkları baş başa görüşmelerde çocuklar hislerini dile getirip bölünmemiş, yalnızca onlara yöneltilmiş ilgiyle karşılaşırlar. Bu onların koruyucu, taşıyıcı ve kadir bilir bir ilişkiye ne kadar ihtiyaç duyduklarını gösterir. Bu görüşmelerde onların travmatik deneyimlerinden başka her birinin özel potansiyelleri de göz önüne alınır.

Güven yapılanması, (çok yakınında olan insanlarla yaşadıkları güven sarsılmasının yaralarını sarma amaçlı) korkuların üstesinden gelebilme, özgüven güçlendirilmesi duygu ifade edebilmeyi güçlendirme bu görüşmelerin hedeflerindedir.

Bu seanslarda mevcut korkuları, şüpheleri, öfke ve hayal kırıklıklarını dile dökme fırsatı ve imkânı bulurlar. Babanın hem fail hem baba rolünde olması ile çocuklarda oluşan çift değerliliği de söz konusu etmek gerekir. Çocuklar çift değerliliğin getirdiği ikilemlerle duygular nedeniyle babalarından hem korkar hem onları özlerler. Buna bir de mutlu aileye olan özlem eklenir. Bu çelişkili davranış ve duygu durumu bazı kurumlar ve aile mahkemeleri tarafından anlaşılmasız ve çocukların babayı görmeyi istemekle ilgili isteklerinin sıkça değişmesini anlayışla karşılamadıkları gibi yadırgarlar da.

Bazı çocuk ve gençlerin yaşadıkları şiddet deneyimleri ile baş edebilmeleri için yalnızca sığınmaevindeki kişisel seanslar yeterli olmayabilir. Bu çocuklar ağır korku bozukluğundan, yoğun psikolojik kaynaklı bedensel (psikosomatik) şikâyetlerden, yeme bozukluklarından, depresyondan muzdariptirler. Bu durumdaki çocuklar ve gençler için dışarıda terapi imkanları bulmak gerekir. Anneler ise anlaşılabilir üzere günlük yaşamın bir an önce normale dönmesini ister. Eğer çocukta sığınmaevindeki kişisel seansların dışında psikoterapi yapma ihtiyacı duyulmuşsa, annenin uyumlu olması bu durumda çok önemlidir. Eğer anne psiko-terapinin gerekliliğini anlayacak durumdaysa ve çocuğun seanslara düzenli olarak katılmasını mümkün kılarsa, tedavi hayata geçebilir ve başarılı olabilir.

Çocuklar da bu durumda annelerine karşı bir sadakatsizlik yaptıkları duygusuna kapılmadan rahatça terapi yapabilirler. Kadın sığınmaevinde yaşayan şiddet mağduru gençler ve çocuklarla birlikte yapılan grup çalışmaları sayesinde, grup içi dinamiğine ilişkin bir görüş geliştirilebilir.

Çocuklar arasındaki yaş farklılığı, oğlan ve kız çocuklarının farklı ihtiyaç ve ilgilerinin olması ve cinsiyet özelliklerine göre grup çalışması sunmayı gerektirir. Bu özelliklere göre sunulan grup çalışmalarında çocukların sosyalleşmeyi öğrenmeleri, çatışma çözümü öğrenmeleri, sınır koymayı ve koyulan sınırları kabullenmeyi öğrenmeleri geliştirilir.

Çocukların ve gençlerin yaratıcılık potansiyelleri ve duygularını ifade edebilmeleri desteklenir. Bunun dışında katılımcılar programlı ve kontrollü bir şekilde birbirine benzer şiddet deneyimlerini dile getirip, tabulardan kurtulmayı başararak, yüklerinden kurtulurlar. Kadın sığınmaevinde yaşayan şiddet mağduru çocuklarla yapılabilecek özel konulu çalışma gruplarına aşağıdaki bir kaç örnek verilebilir (Appelt, Kaselitz, Logar 2004):

4.3 Çocuklara Yönelik Çalışmalar

Boyama ve sanat terapisi

Bu grupta çocuklar yaratıcılıkları ile yaşadıkları deneyimi yaratıcı bir şekilde ifade etmeyi öğrenirler.

Müzik terapisi

Bu grupta çocuklar sadece kendi sesleri ile deneysel çalışmalar yapmakla kalmayıp, çeşitli enstrümanlar yardımı ile duygu dünyalarına dokunurlar.

Özel kız grubu

Bu grupta kız çocukları feminist bir yaklaşımla kendi cinsiyet rolleri üzerine bir anlayış (algılama) geliştirmeyi öğrenmenin dışında, kendini savunma teknik ve taktiklerini öğrenirler.

Moto-pedagojik grup

Bu grupta çocuklar hareketler sayesinde kendi vücutlarıyla ilgili deneyimlerini, kendi vücut algılamalarını öğrenip, iyileştirebilirler. Bu yolla sosyal gelişimleri desteklenir.

Sığınmaevinde düzenlenen partiler ve kutlamalar ile çocukların günlük yaşamın dışında, birlikte olumlu şeyler yaşamaları sağlanır. Ayrıca düzenli olarak bir araya gelen anne grubunu sığınmaevi çocuk alanı çalışanları sunar ve yönetir. Grup sayesinde anneler deneyimlerini paylaşır, birbirlerinin çocuk yetiştirme ile ilgili değişik stratejilerini tanıma fırsatı bulurlar. Özellikle çok küçük çocuğu olan anneler için çocuk gelişimi, çocukların yaşlarına uygun oyuncak seçimi ve yine kendileri için önemli olabilecek konularda bilgilenirler.

Kadın sığınmaevlerinde çalışan çocuk alanı danışmanlarının görevleri arasında ilk aşamada krize müdahale, anne ve çocukların güvenliği açısından durum ve risk analizi yapmaları gelir. Bunun dışında, annelerin ve çocukların durağanlaştırılması bunun için terapik ve pedagojik kişisel ve grup çalışmalarının yapılması ve bu grup çalışmaları sayesinde annelerle çocukların diğer güçlendirme yöntemlerinin yanı sıra saygı ve kabul gördüklerini de algılamalarını sağlamak gelir. Bu görevleri yaparken ilgili kurumlarla birlikte çalışmak, ilgili meslek gruplarına eğitim sunmak, konferans ve kongrelere katılarak halkla ilişkiler çalışmaları yapmak da çok önemlidir. Kuşkusuz anneleri velayet ve görüş günü davalarında bilgilendirerek ve onlara eşlik ederek desteklemek de görevler arasında sayılabilir.

Kadın sığınmaevlerinde ya kendileri şiddete uğramış ya da anneleri veya kardeşlerine uygulanan şiddetin tanığı olarak örselenmiş çocuklara danışmanlık hizmeti sunan kadın sığınmaevleri çocuk alanı çalışanlarının iş yaşamlarında başarılı bir şekilde hedefe ulaşabilmeleri için izlemeleri gereken yol aşağıda belirlenmiştir.

Önce aile içi şiddetin nedenleri ve sonuçları ile ilgili özel bilgi edinmek ve aile içi şiddetin etkilerinin farkında olmak, fail stratejilerini tanımak sonra bu bilgiyi çalışma hayatı içerisinde kullanmak bunu yaparken de her zaman mağdurların yanında olmak ve tarafsızlık ilkesine bağlı kalmak gerekmektedir.

Ancak bu şekilde mağdurlar korunabilir, desteklenebilir ve şiddetin bıraktığı kalıcı etkilerle başa çıkılabilir.

Çocukların aile içi şiddetten nasıl etkilendiklerini, aile içi şiddetle ilgili olarak nasıl sorumluluk yüklendiklerini ama bununla birlikte annenin destek almasının ve çocuğun rahatı ve iyiliği için tekrar anne rolüne bürünmesinin ne kadar önemli olduğunu gösteren 8 yaşındaki bir kız çocuğunun kadın sığınmaevinde dile getirdiği sözleri ile bitirelim.

Eğer bir şey dileyebilecek olsaydım, annemin yine mutlu olmasını ve üzülmemesini dilerdim.

KAYNAKÇA

1. Appelt B., Kaselitz V., Logar R. (der) Şiddetten Uzakta: Bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl Yürütülür? Çeviri: Zeynep Korkman (İstanbul: Mor Çatı Yayınları, 2007):
2. Appelt B., Kaselitz V., Logar R. (der), Ein Weg aus der Gewalt (Viyana: WAVE Verein Autonome Österreichische Frauenhäuser, 2004)
3. Herman J. Die Narben der Gewalt. (Traumatische Erfahrungen verstehen und überwinden, Münih, 2007)
4. Brückner, M. Wege aus der Gewalt gegen Frauen und Mädchen. (Eine einföhrung, Frankfurt, 1998)
5. Chatzifotiou, S.: Violence Against Women and Institutional Responses: The case of Greece, (European Journal of Social Work, Band 6, Nr 3, S 242-256, 2004)
6. Dobasch, RE., Dobasch, R.P. Rethinking Violence Against Women, (Sage, London, 1998)
7. Duluth Model, Domestic abuse intervention programme (DAIP, 1980)
8. Graham, Dee L. R, Rawlings E.I, Rigsby R.: Loving to survive. Sexual Terror, Mens Violence and Womens Lives, (New York University Press, 1994)
9. Kirkwood, C. Leaving Abusive Partners: From the Scars of Survival to the wisdom for Change, (Sage London 1993)
10. Mahoney, MR. Victimization or Oppression? Women s Lives, Violence, and Agency, (London, Routledge, 1994)
11. McWilliams, M, Mc Kiernan M: Bringing it in the Open: Domestic Violence in Northern Ireland, (Belfast, HMSO 1983)
12. Strube, M.J., Barbour, L.S: The Decision to Leave an Abusive Relationship: Economic Dependence and Psychological Commitment, (Journal of Marriage and the Family, 1983)

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
Birlik Mahallesi 2.Cadde No:11
06610 Çankaya ANKARA
Tel : 0312 454 11 85
Faks : 0312 496 14 85
www.unfpa.org.tr

İçişleri Bakanlığı
Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
06444 Bakanlıklar ANKARA
Santral : 312.425 72 14 / 3090
Tel : 312.419 30 91
Faks : 312.419 35 28
www.mahalli-idareler.gov.tr

www.siginmaevleri.net